

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2021/36122163739377156

DRUHÉ PREZIDETSKÉ OBDOBIE SEBASTIÁNA PIÑERU

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

DRUHÉ PREZIDETSKÉ OBDOBIE SEBASTIÁNA PIÑERU
Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Baculáková, PhD.

Bratislava 2021

Rebeka Skokanová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Druhé prezidentské obdobie Sebastiána Piñeru“ vypracovala samostatne s použitím literatúry, ktorú uvádzam v zozname použitej literatúry.

V _____, dňa _____

Podpis

PodĎakovanie

Chcem poďakovať Ing. Kristíne Baculákovvej, PhD., vedúcej mojej záverečnej práce, za odborné vedenie, metodickú pomoc, cenné rady a informácie, ktoré mi poskytla pri vypracovávaní bakalárskej práce.

Abstrakt

SKOKANOVÁ, Rebeka: *Druhé prezidentské obdobie Sebastiána Piñeru*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúca záverečnej práce: Ing. Kristína Baculáková, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2021, 43 s.

Cieľom bakalárskej práce je na základe deskriptívnych a komparatívnych postupov analyzovať ekonomické aspekty Čilskej republiky počas prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje makroekonomické ukazovatele sumarizované v šiestich tabuľkách, porovnané v piatich grafoch a jednu prílohu. Prvá kapitola je stručným teoretickým prehľadom v kontexte politickej histórie krajiny. Poukázané je predovšetkým na prierez tých historických udalostí, ktoré mali priamy súvis s hospodárskymi, politickými a sociálnymi zmenami v krajine. Ďalšia kapitola je zameraná na opis základných informácií pre oblasť politických a ekonomických aspektov prvého prezidentského obdobia a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru. Posledná kapitola obsahuje analýzu ekonomických aspektov oboch prezidentských období, ich podrobný rozbor a vplyvy na ekonomické dianie v krajine. Jej záverom je sumarizácia zistení pre oblasť ekonomických aspektov skúmaného obdobia so zameraním sa na konkrétne makroekonomické údaje a ich komparácia.

Kľúčové slová:

Čilská republika, Sebastián Piñera, ekonomické aspekty, politické aspekty

Abstract

SKOKANOVÁ, Rebeka: *Sebastian Piñera's second presidential term*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Departement of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Supervisor: Ing. Kristína Baculáková, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2021, 43 p.

The aim of the bachelor thesis is the analyzes of the economic aspects of the Republic of Chile during the presidency of Sebastián Piñera. The thesis divided into three chapters is based on descriptive and comparative procedures. It contains macroeconomic indicators summarized in six tables, compared in five graphs and the one annex of. The first chapter is a brief theoretical overview in the context of the country's political history. The emphasis is placed on those historical events that were directly related to economic, political and social changes in the country. The next chapter focuses on the description of basic information for the political and economic aspects of Sebastian Piñera's first presidential term and Sebastian Piñera's second presidential term. The last chapter contains the economic indicators review of both presidential terms, their detailed analysis and their effects on the country's economy. The conclusion is a summary of economic findings during the studied period, focused on specific macroeconomic data and their final comparison.

Key words:

Republic of Chile, Sebastián Piñera, economic aspects, political aspects

Obsah

Úvod.....	7
Ciele a metodika práce.....	9
1 Stručný politický vývoj Čile	10
1.1 Politický systém do roku 1989	10
1.2 Politický systém po roku 1989	12
2 Politické a ekonomické aspekty prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru	19
2.1 Politické a ekonomické aspekty prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru	19
2.1.1 Politické aspekty.....	20
2.1.2 Ekonomické aspekty.....	22
2.2 Politické a ekonomické aspekty druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru	23
2.2.1 Politické aspekty.....	24
2.2.2 Ekonomické aspekty.....	26
3 Analýza ekonomických aspektov počas prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru, výsledky práce a diskusia	31
3.1 Analýza ekonomických aspektov počas prvého prezidentského obdobia	31
3.2 Analýza ekonomických aspektov počas druhého prezidentského obdobia	33
3.3 Komparácia ekonomických aspektov prvého a druhého prezidentského obdobia a diskusia.....	36
Záver	43

Úvod

Čile je prímorský štát nachádzajúci sa v juhozápadnej časti Južnej Ameriky tichooceánskeho pobrežia. Krajina je považovaná za najväčšieho vývozcu medi, nakoľko disponuje ložiskami tejto nerastnej suroviny. V minulosti bola krajina dlhodobo sprevádzaná chudobou a politickými zmenami z parlamentnej republiky na prezidentskú republiku, neskôr prechodom na vojenskú diktatúru a návrat k demokracii. V súčasnosti patrí medzi unitárne demokratické štáty.

Čilská ekonomika je aktuálne najlepšie hodnotenou ekonomikou Latinskej Ameriky. Nesporne značnú zásluhu na tomto prvenstve má vláda čilského prezidenta Sebastiána Piñeru. V bakalárskej práci budeme rozoberať prvé prezidentské obdobie, ako aj druhé prezidentské obdobie súčasnej hlavy štátu. Zameriame na analýzu dôvodov hospodárskeho rastu krajiny, čo umiestňuje krajinu na popredné miesta rebríčkov sveta v rámci ekonomického progresu.

V predkladanej bakalárskej práci sa budeme opierať predovšetkým o informácie Tvervada Jespera spracované v publikácii *Chile: the government struggles to implement its reform programme*. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0. Ďalšie informácie budeme čerpať od Schmidta-Hebbela Klausa, ktorý sa špecializuje na čilský rast ekonomiky v štúdiu *Chile's Economic Growth*. In: *Cuadernos de Economía*. 2006, roč. 43, č. 5, s. 5-48. ISSN 0717-6821. Okrem uvedeného budeme informácie čerpať od Romána Télleza Constanza v štúdiu *100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile*. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA*. Skúmanou problematikou sa zaoberali aj autori Patricio Navia a Lucas Perelló v *One-night stands and long-term commitments: Presidential approval for Sebastián Piñera in Chile, 2009-2014*. v *Revista de Ciencia Política*. Štatistické údaje zamerané na ekonomické ukazovatele Čilskej republiky budeme čerpať z Medzinárodného menového fondu, OEC (The Observatory of Economic Complexity) a predikcie na roky 2021 a 2022 získame taktiež z Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky.

Predkladaná práca bude rozdelená do troch kapitol, z ktorých prvé dve budú zahŕňať informácie teoretického charakteru stručnej politickej histórie Čile. V tretej kapitole ponúkne číselné makroekonomické údaje krajiny Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru a ich podrobný rozbor a vplyvy na ekonomické dianie.

Krátky exkurz historického vývoja politiky v Čilskej republike a jeho vplyv na súčasné politické a ekonomické smerovanie krajiny bude stručne spracovaný v prvej kapitole. V druhej kapitole budeme svoju pozornosť upriamovať na prezidentské voľby v roku 2010, v ktorých uspel konzervatívny kandidát a podnikateľ Miguel Juan Sebastián Piñera Echenique. Pokúsime sa zachytiť politické aspekty jeho prvého prezidentského obdobia ako aj ekonomické aspekty, ktoré boli značne ovplyvnené hospodárskou krízou z roku 2008 a zemetrasením z roku 2010. Okrem uvedeného budeme rozoberať vplyv spomenutých faktorov na vládne priority a rozhodovanie kabinetu prezidenta. Spomenieme výmenu prezidentského kabinetu v roku 2014 a fungovanie Čile za účinkovania predstaviteľky stredolavej socialistickej vlády Michelle Bacheletovej a jej prezidentský mandát v rozmedzí rokov 2014-2018, nakoľko jej rozhodnutia a politické ciele výrazne ovplyvnili orientáciu a zameranie strategických ekonomických cieľov počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru. Našou snahou bude prehľadne spracovať politické a ekonomické aspekty v rokoch 2018-2022, kedy bol do úradu za prezidenta druhý krát zvolený Sebastián Piñera. Tretia kapitola bude analýzou ekonomických aspektov počas prvého a druhého prezidentského obdobia a ich komparáciou.

Cieľom práce je na základe deskriptívnych a analytických postupov komparovať ekonomické aspekty počas oboch mandátov prezidenta. Makroekonomické aspekty, ich zmeny a vývoj spracujeme numericky a graficky s konkrétnym zameraním sa na hrubý domáci produkt, mieru inflácie, mieru nezamestnanosti, vývoz a dovoz. Okrem uvedeného spomenieme teritoriálnu komoditnú štruktúru, taktiež liberalizáciu obchodu a pôsobenie krajiny v rámci medzinárodného trhu. Ekonomické cykly spomínaných makroekonomických ukazovateľov doplníme o predikcie Medzinárodného menového fondu v rámci druhej polovice druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru, konkrétne za rok 2021 a predikciu na rok 2022.

V závere práce bude našou snahou odborne zosumarizovať výsledky analýzy, kde pôjde aj o porovnávanie vybraných komponentov, nakoľko je práve porovnávanie jedným zo spôsobov zisťovania rozdielov a zmien medzi porovnávanými indikátormi, pričom sme sa zamerali na analýzu kvantitatívnych ekonomických ukazovateľov oboch prezidentských období.

Ciele a metodika práce

Predložená bakalárska práca je sústredená na analýzu a komparáciu ekonomických aspektov Čilskej republiky počas prvého a druhé prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru, so zameraním na základné makroekonomické ukazovatele.

Hlavným cieľom našej práce je na základe deskriptívnych a analytických metód komparovať hospodársky progres, resp. regres čilského hospodárstva počas oboch opisovaných prezidentských mandátov. Aby sme stanovený cieľ splnili je potrebné zamerať sa aj na plnenie čiastkových cieľov.

Prvým čiastkovým cieľom je popísanie historického vývoja politiky v Čilskej republike a zistenie jeho vplyvov na súčasné politické a ekonomické smerovanie krajiny. Druhým čiastkovým cieľom je zhodnotenie ekonomických ukazovateľov za prvé prezidentské obdobie, ako aj za druhé prezidentské obdobie Sebastiána Piñeru. Predmetom tejto analýzy sú makroekonomické ukazovatele týkajúce sa:

- hrubého domáceho produktu,
- miery inflácie,
- miery nezamestnanosti,
- zahraničnej politiky,
- komoditnej a teritoriálnej štruktúry,
- importu a exportu.

Pri spracovaní nastolenej témy kladieme dôraz na logickú postupnosť. Je potrebné zhromaždiť dostupné primárne a sekundárne zdroje. Na základe syntézy ich v prehľadných tabuľkách komparovať za prvé prezidentské obdobie v rokoch 2010 - 2014 a za druhé prezidentské obdobie v rokoch 2018 – 2022 vrátane predikcií na posledné dva roky druhého prezidentského mandátu. Na základe získaných informácií s využitím metódy deskripcie analyzovať historický vývoj politiky a ekonomiky Čile a jeho vplyvu na súčasné hospodárske fungovanie krajiny. Následne aplikovať metódu analýzy a syntézy na splnenie druhého čiastkového cieľa, ktorým je analýza makroekonomických ukazovateľov. V závere práce sa s využitím komparácie zistených ekonomických ukazovateľov posúdi prvé a druhé prezidentské obdobie prezidenta Čilskej republiky Sebastiána Piñeru.

1 Stručný politický vývoj Čile

Politický vývoj Čile možno považovať za dlhodobý proces hlbokých kríz a pokusov o vytvorenie nových a lepších politických štruktúr, ktoré by viedli k progresu a prosperite krajiny. Politické smerovanie krajiny bolo ovplyvňované rôznymi historickými udalosťami ako občianska vojna, kedy sa čilská prezidentská republika zmenila na parlamentnú republiku, či politická neistota a dopady svetovej depresie po prvej svetovej vojne sprevádzané viacerými ekonomickými reformami. Udalosti ako druhá svetová vojna a kórejská vojna v 50. rokoch boli naopak prospešné pre hospodárstvo a politiku Čile.¹

V 20. storočí došlo, aj na základe odluky cirkvi od štátu a výrazných triednych rozdielov, k vzniku novej osi čilských politických strán. Došlo k úplnému vymiznutiu línie klerikalizmu a antiklerikalizmu.² Vznikol systém politických strán, ktorý zahrňoval celý rozsah ideologického spektra.

Čilské politické strany dlhodobo reprezentovali tri hlavné časti politického spektra, ktorými boli pravica, stred a ľavica. Pre tento systém bol už od konca 19. storočia charakteristický multipartizmus³, ktorý zahrňoval 5 až 6 hlavných strán a mnoho menších strán.⁴

1.1 Politický systém do roku 1989

Prezidentský systém v Čile bol ustanovený v roku 1925, ktorý zaviedol proporčný volebný systém spočívajúci v aplikácii metódy prepočtu volebných hlasov na mandáty. Opisovaný prvok pretrval vo volebnom systéme Čile až dodnes. V tom istom období bol zavedený aj proporčný volený systém, ktorý pracoval s uzatvorenými kandidátskymi listinami až do roku 1958. V tomto roku boli uzatvorené kandidátske listiny nahradené otvorenými kandidátskymi listinami.⁵

Obdobie v rokoch 1952 – 1964 je považované za obdobie politickej stagnácie krajiny a spormi v straníckom politickom systéme. Jadrom stranického politického systému, ktoré sa udržalo do roku 1973, bola socialistická strana (Partido Socialista), komunistická strana (Partido Comunista), kresťanskí demokrati (Partido Demócrata Cristiano), radikálna strana

¹ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Chile>

² Klerikalizmus - úsilie cirkvi o vplyv na politický život a verejnú moc; Antiklerikalizmus - hnutie proti klerikalizmu

³ Multipartizmus – systém s viac ako dvoma stranami

⁴ HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebného systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

⁵ Ibid.

(Partido Radical), národná strana (Partido Nacional) a mnohé ďalšie menšie strany. Tento stranický politický systém v období pred vojenským režimom mohol fungovať vďaka proporcionálnemu volebnému systému. Vtedajší stranický systém je odborníkmi často popisovaný ako polarizovaný pluralizmus predstavujúci ideologickú vzdialenosť medzi jednotlivými politickými stranami.⁶

Nepopulárne vládne kroky viedli k postupnému preskupovaniu politických strán medzi pravicovými a ľavicovými. Ďalšie obdobie je považované za obdobie politických zmien v krajine, kedy bol prijatý dôležitý zákon o agrárnej reforme v roku 1967. Tieto zmeny viedli k ďalšiemu obdobiu dominancie ľavicových strán a zvoleniu socialistu a uznávaného marxistu Salvadora Allendeho Gossensa, ktorému sa v roku 1970 podarilo vytvoriť Koalicíu Populárna jednota (Unidad Popular). Prezident Allende zomrel počas útoku na prezidentský palác. Vojenský puč za krátky čas viedol k rozkladu celého stranického systému a všetky politické strany boli formálne rozpustené a zakázané.⁷

Po smrti Salvadora Allendeho Gossensa, ktorý zomrel počas útoku na prezidentský palác sa k moci dostal generál Augusto Pinochet Ugarte, stal sa prezidentom, rozpustil parlament a zrušil ústavu.⁸ Ovládol zákonodarnú a výkonnú moc, preto je obdobie jeho vlády označované za diktatúru. Počas tohto režimu neboli dodržiavané ani základné ľudské práva, bez konkrétneho obvinenia sa ľudia ocitli vo väzení, kde bola väčšina mučená. Vláda Pinocheta sa vyznačovala silným potláčaním politických strán, prenasledovaním vzbúrencov a množstvom mŕtvych a nezvestných disidentov.⁹

Až na začiatku 80. rokov začala vznikať opozícia k vládnuceму režimu a začali sa oživovať tradičné politické formácie, ktoré však boli z veľkej časti nelegálne.¹⁰ V roku 1980 došlo k nahradeniu ústavy z roku 1925 a režim krajiny sa začal demokratizovať. Zákaz politických strán oficiálne skončil novým ústavným zákonom o politických stranách

⁶ HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebného systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

⁷ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Chile>

⁸ CAVIEDES, César N. Elections in Chile : The Road toward Redemocratization. London : Lynne Rienner Publishers, 1991. 156 s. ISBN 1-55587-218-2.

⁹ WEBBER, Frances. The Pinochet Case : The Struggle for the Realization of Human Rights. *Journal of Law and Society* [online]. [20.01.2021] Dostupné z: http://pics3441.upmf-grenoble.fr/articles/auth/the_pinochet_case.pdf

¹⁰ HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebného systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

vyhláseným v roku 1987. Diktatúra tým pádom položila základy súčasného politického a ekonomického života v Čile.¹¹

Podľa súčasne platnej Ústavy Čilskej republiky sa Poslanecká snemovňa skladá zo 120 členov, ktorí sú volení v priamych voľbách. Poslanecká snemovňa sa obnovuje každé 4 roky. V parlamentných voľbách môže každá politická strana alebo aliancia politických strán vytvárať kandidátne listiny. Tie môžu obsahovať mená dvoch kandidátov pre daný volebný obvod, pričom si voliči vyberajú iba jedného z kandidátov. Nehlasujú teda za politickú stranu, ale za kandidáta. Parlamentné kreslo obsadí ten kandidát, ktorý má po sčítaní vyšší počet voličských hlasov. Ide teda o proporčné priradovanie parlamentných kresiel v každom volebnom obvode. Aplikovanie tejto metódy prepočtu hlasov na mandáty spôsobuje, že ak chce politické zoskupenie obsadiť obidva politické mandáty v obvode, musí mať dvojnásobný počet hlasov ako dosiahla politická strana umiestnená na druhom mieste. Je teda zrejmé, že získať obidva mandáty v tom istom volebnom obvode je pomerne zložité.¹² Vyššie popísané zmeny boli schválené v marci 1989 sprevádzané prijatím zákona, ktorý upravuje volebný proces, volebné obvody i spôsob prepočítavania hlasov.¹³

Rok 1989 sa považuje za prelomový rok pre politiku Čilskej republiky. Po takmer 17-tich rokoch vojenskej diktatúry Augusta Pinocheta sa v krajine obnovila demokracia. Obnovil sa aj systém politických strán a po dlhej dobe sa uskutočnili prvé slobodné voľby, ktoré sa považujú za základný princíp politického systému demokratických krajín. V krajine bol zavedený dvojmandátový volebný systém, ktorý je vo svete unikátny.¹⁴

¹¹ WEBBER, Frances. The Pinochet Case : The Struggle for the Realization of Human Rights. Journal of Law and Society [online]. [20.01.2021] Dostupné z: http://pics3441.upmfgrenoble.fr/articles/auth/the_pinochet_case.pdf

¹² HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebního systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

¹³ CAVIEDES, César N. Elections in Chile : The Road toward Redemocratization. London : Lynne Rienner Publishers, 1991. 156 s. ISBN 1-55587-218-2.

¹⁴ HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebního systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

1.2 Politický systém po roku 1989

Pred voľbami v roku 1989 boli ustanovené normy, ktoré regulovali budúce demokratické voľby a pravidlá pre voľby prezidenta v nasledujúcom období. V opisovanom období junta¹⁵ prijala zákon, v ktorom bol ukotvený spomínaný dvojmandátový systém.

Od roku 1989 je stranický systém v Čile charakterizovaný súťažou stredolavej a stredopravej časti politického spektra. Politické strany v krajine sa začali spájať do väčších politických aliancií, ktoré mali dlhodobé trvanie.

Dohoda strán za demokraciu vznikla pod názvom Concertación de Partidos por el NO za účelom poraziť čilského diktátora Pinocheta v plebiscite. Táto strana s prehľadom vyhrala prvé slobodné voľby. V prezidentských voľbách v roku 1989 zvíťazil kandidát Kresťanskej demokracie Particia Ailwin. Víťazná strana sa pri moci udržala 20 rokov.

Patricia Aylwina vystriedal na kresle tiež kresťanský demokrat Eduard Frei. Po ňom v roku 2000 prevzal prezidentský post kandidát vládnucej strany Ricardo Lagos ako prvý socialistický prezident od čias vlády prezidenta Allende. Pod Lagosovou správou sa v krajine zlepšila ekonomika a boli prijaté mnohé sociálne reformy.¹⁶

V roku 2006 ho nahradila Michelle Bacheletová, členka socialistickej strany, ktorá bola taktiež ako jej predchodca členkou strany Concertación de Partidos por el NO. Bola spoločnou kandidátkou spomínanej vládnucej aliancie Kresťanská demokracia, ktorej názov sa v priebehu vládncích 20 rokov viackrát menil.¹⁷ Vo voľbách tesne porazila konzervatívneho podnikateľa Sebasíana Piñeru. Novozvolená hlava štátu sa tak stáva prvou ženou v tomto úrade, ktorá sa počas svojho pôsobenia zaslúžila o znižovanie chudoby v krajine a zlepšenie vzdelávania v rannom období detstva čilskej populácie.¹⁸

Hlavné návrhy v rámci kampane novozvolenej prezidentky boli sformulované do „siete sociálnej ochrany“ (red de protección social), kde sa zamerala predovšetkým na prístup k vzdelávaniu, vytvorenie nových pracovných miest, svoju pozornosť výrazne zamerala aj na reformu dôchodkového systému. Najvýraznejšie zmeny prezidentka sľubovala v personálnej politike a spôsobe rozhodovania. Prezentovala snahu priblížiť politiku

¹⁵ Junta – označenie vlády, Latinskej Ameriky a španielsky hovoriacich krajín, najčastejšie vojenskej

¹⁶ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na:

<https://www.britannica.com/place/Chile>

¹⁷ HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebného systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247.

¹⁸ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na:

<https://www.britannica.com/place/Chile>

k čilskému ľudu. V predvolebnej kampani sa zamerala predovšetkým na kontakt s mladými ľuďmi a ženami. Jej záujmom bolo, aby sa občania výraznejšie podieľali na politickom rozhodovaní. Najväčšou zmenou bolo jej presadzovanie obsadenia vládnych postov mužmi aj ženami.¹⁹

Polovica ministerstiev počas jej prvej vlády bola obsadená ženami, čím splnila jeden z predvolebných sľubov. Prvé mesiace od nástupu do úradu zamerala na zmeny v zdravotnej starostlivosti o starších občanov, reformu sociálneho zabezpečenia a volebného systému štátu. Taktiež presadzovala právne predpisy o rovnosti platov, ktoré zaručujú rovnakú odmenu za rovnakú prácu bez ohľadu na pohlavie. Čilsky ľud prejavil výraznú nespokojnosť s verejným vzdelávaním a už v roku 2006 Michelle Bacheletová čelila prvej politickej kríze v podobe masívnych demonštrácií študentov. To viedlo k postupnej reforme školstva, ale až v auguste 2009 bol podpísaný zákon o reforme školstva. Ďalšie prejavy nesúhlasu, ktorým čelila, boli v súvislosti s novým dopravným systémom hlavného mesta Santiaga a nevyhla sa ani kritike baníkov a zdravotníkov.²⁰

Na konci svojho prezidentského obdobia bola krajina poznačená značným ekonomickým dopadom globálnej hospodárskej krízy, ktorá priniesla celej Latinskej Amerike veľký hospodársky pokles. Jej prvé funkčné obdobie skončilo s poklesom rastu HDP v roku 2010.²¹ Aj napriek dopadom globálnej hospodárskej a finančnej krízy sa reformy, ktoré prezidentka zaviedla, pozitívne odzrkadlili na fungovaní krajiny.²² Keďže podľa čilskej ústavy nemohla byť Michelle Bacheletová opätovne zvolená do funkcie prezidenta po sebe idúce druhé funkčné obdobie, jedným z ďalších kandidátov na prezidenta bol jej spolustránik Eduarda Freiho Ruiz-Tagleho.²³

¹⁹ GAMBOA, Ricardo – SEGOVIA, Carolina. Las elecciones presidenciales y parlamentarias en Chile, diciembre 2005 – enero 2006. [online]. In: Revista de Ciencia Política (RCP). Clarivate Analytics. Journal Citation Reports, 2006, roč. 26, č. 1, s. 84-113. ISSN 0718-090X. Dostupné na: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-090X2006000100005

²⁰ ZÁRATE, Roberto Ortiz. Chile : Presidenta de la República (2006-2010, 2014-2018); Alta Comisionada de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (2018-) [online]. CIDOB, 2018 [26.02.2021]. Dostupné na:

http://www.cidob.org/es/documentacion/biografias_lideres_politicos/america_del_sur/chile/michelle_bachelet_jeria

²¹ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastián Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

²² Ibid.

²³ ZÁRATE, Roberto Ortiz. Chile : Presidenta de la República (2006-2010, 2014-2018); Alta Comisionada de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (2018-) [online]. CIDOB, 2018 [26.02.2021]. Dostupné na:

http://www.cidob.org/es/documentacion/biografias_lideres_politicos/america_del_sur/chile/michelle_bachelet_jeria

Od pádu diktatúry vládla dve desaťročia v Čile stredolavá koalícia viacerých strán. Následky hospodárskej krízy viedli k víťazstvu konzervatívneho kandidáta. Nástupcu Michelle Bachelletovej považujeme za prvého pravicového prezidenta po páde diktatúry Pichocheta. Politická aliancia „Coalición por el Cambio“ vymenovala Sebastián Piñeru za oficiálneho kandidáta na prezidenta republiky v roku 2009. Tento konzervatívny podnikateľ zvíťazil už v prvom kole prezidentských volieb v roku 2009, kde sa mu ale nepodarilo získať väčšinu. Zvíťazil až v januárových voľbách v roku 2010 so ziskom 51,6 % hlasov,²⁴ v ktorých tesne porazil Eduarda Freiho Ruiz-Tagleho, ktorý bol prezidentom v rokoch 1994-2000.²⁵

Nástup Sebastián Piñeru do úradu bol poznačený následkami silného zemetrasenia, ktoré postihlo juhozápad krajiny a spôsobilo rozsiahle škody. Jeho popularita prudko vzrástla po akcii záchrany zasypaných baníkov následkami zemetrasenia.²⁶ Tak ako za vlády jeho predchodkyne, aj za jeho vlády silneli študentské protesty, ktoré požadovali reformu vzdelávania. Tieto nepokoje sa odzrkadlili poklesom prezidentovej popularity na 23,4 %, čo bolo považované za vtedajšie bezprecedentné minimum. Tento jav výrazných výkyvov politickej popularity je bežne zaznamenávaný v demokraticky fungujúcich krajinách. V krajinách s vysokou úrovňou ideologickej identifikácie, či iných silných straníckych systémov je politická nestálosť naopak prekvapujúca.²⁷

Aj napriek výrazným sociálnym nepokojom a globálnemu ekonomickému poklesu sa čilskej ekonomike v prvom prezidentskom období Sebastián Piñeru darilo. Tu stojí za zmienku fakt, že tento prezident dlhodobo vyzdvihoval ekonomické úspechy Čile počas diktatúry a na rozdiel od svojich predchodcov sa ku kritike tohto obdobia staval rezervovane. Prejavy nesúhlasu s jeho postojom k diktatúre Pichocheta boli výrazné v roku 2012, keď bol v čilských učebniciach dejepisu nahradený pojem diktatúra pojmom režim. Práve tieto neatraktívne názory viedli k opätovnému zvoleniu do prezidentského kresla

²⁴ NAVIA, Patricio – PERELLÓ, Lucas. One-night stands and long-term commitments: Presidential approval for Sebastián Piñera in Chile, 2009-2014. [online]. In: Revista de Ciencia Política (RCP). Clarivate Analytics. Journal Citation Reports, 2019, roč. 39, č. 1, s. 49-73. ISSN 0718-090X. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/332778681_One-night_Stands_and_Long-term_Commitments_Presidential_Approval_for_Sebastian_Pinera_in_Chile_2009-2014

²⁵ Joao Bosco monte - pdf

²⁶ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Chile>

²⁷ NAVIA, Patricio – PERELLÓ, Lucas. One-night stands and long-term commitments: Presidential approval for Sebastián Piñera in Chile, 2009-2014. [online]. In: Revista de Ciencia Política (RCP). Clarivate Analytics. Journal Citation Reports, 2019, roč. 39, č. 1, s. 49-73. ISSN 0718-090X. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/332778681_One-night_Stands_and_Long-term_Commitments_Presidential_Approval_for_Sebastian_Pinera_in_Chile_2009-2014

stredolavicovej kandidátky Michelle Bacheletovej, ktorá porazila v druhom kole prezidentských volieb kandidátku vládnucej konzervatívnej aliancie Evelyn Mattheiovu.²⁸

Michelle Bacheletová už v prvom kole v roku 2013 zvíťazila, ale nezískala dostatočný počet hlasov a tak sa nevyhla decembrovým voľbám. V druhom kole volieb s prehľadom zvíťazila s počtom 62 % hlasov, zatiaľ čo jej spolukandidátka získala iba 38 % hlasov. Michelle Bacheletová sa stala prvou prezidentkou od vlády Pinochetovej diktatúry, ktorá sa stala dvojnásobnou prezidentkou Čilskej republiky.²⁹

Hneď na začiatku svoj funkčného obdobia sa prezidentka zamerala na vzdelávacie a daňové reformy. Prezidentkiným záujmom bolo, aby sa príjmy so zvýšenej sadzby dane použili na financovanie vzdelávania v krajine. Jej návrhy však boli výrazne kritizované a v roku 2015 Ústavný súd v Čile odmietol veľkú časť jej plánov poskytnúť v krajine bezplatné vysokoškolské vzdelávanie. Až v januári 2018 prijal čilsky senát zákon zaručujúci bezplatné vzdelávanie a financovanie verejných vysokých škôl sa v štáte zdvojnásobilo. Prijatím daňovej reformy sa zvýšila sadzba dane z príjmu právnických osôb, boli zvýšené spotrebné dane (sladené nápoje, alkohol, tabak) a iné opatrenia, ktoré smerovali proti daňovým únikom.³⁰

Druhé prezidentské obdobie Michelle Bacheletovej, ktoré trvalo od roku 2014 do roku 2018 bolo naďalej poznačené následkami hospodárskej krízy, ktoré sa prejavovali nízkym rastom HDP a miezd.³¹ Niektorí ekonómovia, ako napríklad Klaus Schmidt-Hebbel tvrdí, že Bacheletovej reformy pravdepodobne pomohli spôsobiť obdobie tlmeného rastu ekonomiky počas jej vládnutia. Zatiaľ čo jej zástancovia tvrdia, že daňové reformy nemali na hospodárstvo Čile negatívny vplyv.³²

²⁸ ZÁRATE, Roberto Ortiz. Chile : Presidenta de la República (2006-2010, 2014-2018); Alta Comisionada de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (2018-) [online]. CIDOB, 2018 [26.02.2021]. Dostupné na: http://www.cidob.org/es/documentacion/biografias_lideres_politicos/america_del_sur/chile/michelle_bachelet_jeria

²⁹ JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Chile>

³⁰ BENEDIKTER, Roland et al. Chile: The Midlife Crisis of Michelle Bachelet's Second Term. Are Bachelet's „Policies that Change Cultures“ Reaching Their Premature End? : The Rise and Decline of Chile's Reform Agenda. [online]. In: Council on Hemispheric Affairs. 2016. [03.03.2021]. Dostupné na: <https://dbn.f1b.myftpupload.com/wp-content/uploads/2016/05/Chile.-The-Midlife-Crisis-of-Michelle-Bachelet%e2%80%99s-Second-Term.-Are-Bachelet%e2%80%99s-%e2%80%9cPolicies-that-Change-Cultures%e2%80%9d-Reaching-Their-Premature-End2.pdf>

³¹ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastián Piñera*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

³² SCHMIDT-HEBBEL, Klaus. Chile's Economic Growth. [online]. In: Cuadernos de Economía. 2006, roč. 43, č. 5, s. 5-48. ISSN 0717-6821. [03.03.2021]. Dostupné na: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0717-68212006000100001

Už na začiatku jej pôsobenia sa dostal priamo do centra verejnej diskusie vzťah peňazí a politiky z dôvodu pretrvávajúcich konfliktov záujmov, korupčných škandálov a subvenčných podvodov vo vzdelávacom sektore v Čile.³³

Druhé prezidentské obdobie Bacheletovej je sprevádzané ešte vyšším poklesom popularity, než u jej predchodcu Sebastiána Piñeru. V roku 2016 jej preferencie obľúbenosti klesli na 19 %³⁴. Tento pokles popularity bol do značnej miery ovplyvnený vážnym korupčným škandalom nazvaným „Caval“ (aj napriek tomu, že sa od tohto škandálu prezidentka značne dištancovala), do ktorého bol zapojený prezidentkin syn s manželkou.³⁵ Funkčné obdobie Michelle Bacheletovej skončilo v marci 2018 s výrazne nižšími percentami obľúbenosti oproti nástupu.

Problémy krajiny, ktoré bude musieť riešiť nasledujúci prezident predstavovali veľkú výzvu. Ide o nárast verejného dlhu krajiny, ktorý presiahol 25 % HDP, vyššie spomínaná daňová reforma, problémy súvisiace s nárastom pracovníkom vo verejnom sektore, nárast byrokracie a problémy súvisiace s ekonomickou slobodou.³⁶

O post prezidenta sa na ďalšie prezidentské obdobie opäť uchádza Sebastián Piñera, ktorý zvíťazil až v druhom kole volieb a tak opäť porazil ľavicového kandidáta, ktorým bol Alejandro Guillier, kandidát Bacheletovej stredolavej koalície „Nueva Mayoría“. Druhýkrát sa Piñera ujíma prezidentského úradu dňa 11. marca 2018 a v kresle strieda Michelle Bacheletovú. Novozvolený prezident presadzuje počas svojho úradovania boj proti terorizmu, obchodu s drogami a organizovanému zločinu. Zároveň sa chce zamerať na zlepšenie úrovne demokracie v Čile, jeho snahou je stabilizácia dlhu krajiny a zvýšenie tempa hospodárskeho rastu i modernizácia ekonomiky. Svojou rétorikou smeruje k cieľom, ktoré sú vnímané ako spoločný záujem čilského ľudu, avšak hneď na začiatku volebného

³³ BENEDIKTER, Roland et al. Chile: The Midlife Crisis of Michelle Bachelet's Second Term. Are Bachelet's „Policies that Change Cultures“ Reaching Their Premature End? : The Rise and Decline of Chile's Reform Agenda. [online]. In: Council on Hemispheric Affairs. 2016. [03.03.2021]. Dostupné na: <https://dbn.f1b.myftpupload.com/wp-content/uploads/2016/05/Chile.-The-Midlife-Crisis-of-Michelle-Bachelet%e2%80%99s-Second-Term.-Are-Bachelet%e2%80%99s-%e2%80%9cPolicies-that-Change-Cultures%e2%80%9d-Reaching-Their-Premature-End2.pdf>

³⁴ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

³⁵ BENEDIKTER, Roland et al. Chile: The Midlife Crisis of Michelle Bachelet's Second Term. Are Bachelet's „Policies that Change Cultures“ Reaching Their Premature End? : The Rise and Decline of Chile's Reform Agenda. [online]. In: Council on Hemispheric Affairs. 2016. [03.03.2021]. Dostupné na: <https://dbn.f1b.myftpupload.com/wp-content/uploads/2016/05/Chile.-The-Midlife-Crisis-of-Michelle-Bachelet%e2%80%99s-Second-Term.-Are-Bachelet%e2%80%99s-%e2%80%9cPolicies-that-Change-Cultures%e2%80%9d-Reaching-Their-Premature-End2.pdf>

³⁶ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

obdobia je kabinet prezidenta obviňovaný mimovládnyimi environmentálnymi organizáciami za priemyselné ťažobné aktivity v blízkosti chránených prírodných oblastí.³⁷

Na priebeh postupov plnenia jeho predvolebných sľubov a miere ich napĺňania sa budeme podrobnejšie zaoberať v nasledujúcej kapitole, v ktorej sa budeme venovať politickým a ekonomickým aspektom prvého a druhého funkčného obdobia prezidenta Sebastián Piñeru.

³⁷ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

2 Politické a ekonomické aspekty prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Čilský podnikateľ a politik Miguel Juan Sebastián Piñera Echenique sa narodil v Santiagu, hlavnom meste Čile 1. decembra 1949. Pochádza z politicky aktívnej rodiny, jeho otec pracoval pre agentúru čilského hospodárskeho rozvoja (Corporación de Fomento de la Producción) v Spojených štátoch, neskôr pôsobil ako veľvyslanec v Belgicku. Možno konštatovať, že už v rodine mal možnosť zblízka pozorovať politické fungovanie krajín. Svoj ekonomický rozhľad si budoval na Čilskej katolíckej univerzite, kde v roku 1971 získal titul v odbore obchodné inžinierstvo. Magisterský titul v ekonómii získal v Spojených štátoch na Harvardovej univerzite, titul Ph.D. získal v roku 1976 taktiež v Spojených štátoch na spomínanej univerzite. V priebehu 70. a 80. rokov pôsobil na Ekonomickej fakulte Katolíckej univerzity v Čile a v rôznych ďalších vzdelávacích inštitúciách.³⁸

Okrem vzdelávania pracoval aj v poradenskom a bankovom sektore, neskôr založil spoločnosť Bancard S.A., ktorá zaviedla do Čile kreditné karty. Bancard S.A. je jednou z hlavných firiem, vďaka ktorým je považovaný za miliardára.³⁹

2.1 Politické a ekonomické aspekty prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Svoju politickú kariéru začal Sebastián Piñera v roku 1989. V tomto období riadil neúspešnú prezidentskú kampaň Hernána Buchiho, ktorý bol bývalým ministrom financií čilského vojenského diktátora Augusta Pinocheta. Neskôr do roku 1998 pôsobil ako senátor, v roku 2005 neúspešne kandidoval na post prezidenta, kde bol nominovaný stredol'avou koalíciou Alianza. V roku 2009 opäť kandidoval na post prezidenta, v januári postúpil do druhého kola volieb, kde zvíťazil nad kandidátom Koalície strán za demokraciu (Concertación de los Partidos por la Democracia) Eduardom Freiom. Jeho víťazstvom vo voľbách sa skončilo 20 rokov vládnutia stredol'avej strany Concertación de los Partidos por la Democracia.⁴⁰

³⁸ BRITANNICA. Sebastián Piñera: president of Chile [online]. 27. 11. 2021 [12.03.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Sebastian-Pinera>

³⁹ Ibid.

⁴⁰ MAYER, Peter. Chile: Political and Economic Conditions and U.S. Relations. Congressional Research Service, 02. 03. 2010. 17 s.

Inauguračná slávnosť Sebastiána Piñeru, ktorá sa uskutočnila 11. marca 2010 bola prerušená silnými otrasmi, ktoré boli následkom zemetrasenia v krajine o sile 8,8 stupňa z 27. februára 2010. Infraštruktúra celej krajiny bola ovplyvnená zničenými cestami, mostami, elektrickým vedením a núteným zatvorením viacerých prístavov. Škody sa pohybovali medzi 15 až 30 miliardami dolárov, čo v tom období predstavovalo 10 až 20 % HDP Čile.⁴¹ Následky zemetrasenia a ním spôsobené hospodárske škody mali výrazný vplyv na jeho politické a ekonomické rozhodovania v prezidentskom úrade.

2.1.1 Politické aspekty

Od zemetrasenia krajiny sa čilská vláda zamerala na pomoc obetiam katastrofy. Prioritou bolo obnovenie základných služieb, distribúcia potravín a krízová pomoc postihnutým regiónom. Vláda zriadila poľné nemocnice, zabezpečila elektrické generátory, požiadala o pomoc medzinárodné spoločenstvo OSN a vytvorili plán medzinárodnej pomoci. Vládne aktivity a prezidentove návštevy území postihnutých katastrofou a neskôr záchrana 33 zasypaných čilských baníkov Sebastiánovi Piñerovi zabezpečilo nárast politickej popularity.⁴²

Jeho prvé prezidentské obdobie bolo sprevádzané výrazným kolísaním popularity, ktoré bolo odrazom jeho populárnych, či menej populárnych politických rozhodnutí, ktoré sa prezident snažil uplatňovať komplexnejším a organizovanejším spôsobom, než jeho predchodcovia.⁴³

Výrazný pokles preferencií jeho vlády zapríčinili veľké študentské protesty v máji 2011 požadujúce reformu systému verejného vzdelávania. Študenti vyjadrovali nesúhlas s fungovaním školstva, financovaním vzdelávania a kvalitatívnou úrovňou škôl a univerzít v Čilskej republike.⁴⁴ Aj v dôsledku tlaku študentov administratíva prezidenta znížila úrokovú sadzbu garantovaného systému súkromných pôžičiek pre univerzitné štúdium z 5,8 % na 2,0 %.⁴⁵

⁴¹ MAYER, Peter. Chile: Political and Economic Conditions and U.S. Relations. Congressional Research Service, 02. 03. 2010. 17 s.

⁴² Ibid.

⁴³ FRÜHLING, Hugo. Políticas públicas en materia Seguridad Ciudadana durante el Gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). In: *Política : Revista de Ciencia Política*. Santiago: Pontificia Universidad Católica de Chile. Instituto de Ciencia Política, 2011, roč. 49, č. 2, s. 113-129. ISSN 0716-1077.

⁴⁴ UNDURRAGA, Tomás. Neoliberalism in Argentina and Chile: common antecedents, divergent paths. In: *Revista de Sociología e Política*. Curitiba, Brasil: Universidade Federal de Paraná, 2015, roč. 23, č. 55, s. 11-34. ISSN: 0104-4478.

⁴⁵ CASTIGLIONI, Rossana – KALTWASSER, Cristóbal Rovira. Introduction: Challenges to Political Representation in Contemporary Chile. In: *Journal of Politics in Latin America : Political Representation in*

Počas štvorročného funkčného obdobia sa prezident Sebastián Piñera v rámci politiky sociálneho zabezpečenia rozhodol o zachovanie populárnych politických krokov prezidentky Michelle Bacheletovej. Okrem uvedeného sa zaviazal zvýšiť hospodársky rast krajiny a vytvoriť množstvo nových pracovných miest. Navrhol vytvoriť Národný úrad pre inovácie a podnikanie. Okrem uvedeného presadzoval zmeny a doplnenia pracovného práva smerované na zníženie nákladov na prepúšťanie pracovníkov.⁴⁶ Stredopravá vláda sa v priebehu celého prvého funkčného obdobia zamerala na posilňovanie trhového ekonomického modelu Čile.⁴⁷

Počas jeho prvého funkčného obdobia sa krajina zamerala na posilňovanie princípov zahraničnej politiky, ktorými sa Čile od návratu k demokracii riadilo.

Prioritou bolo:

- dodržiavanie medzinárodného práva,
- dodržiavanie medzinárodných zmlúv,
- rešpektovanie a podpora demokracie,
- rešpektovanie a podpora ľudských práv,
- mierové riešenie sporov,
- nezasahovanie do vnútorných záležitostí iných štátov,
- rešpektovanie zásady rovnosti štátov,
- sebaurčenie národov a i.

Činnosť zahraničnej politiky smerovala k uprednostňovaniu vzťahov so susednými národmi, vytváraní strategických dohôd a rozširovaniu integrácie bez toho, aby to negatívne zasiahlo hospodársky a sociálny rast krajiny. Krajina sa zamerala aj na politické rozvíjanie vzťahov s USA a Európskou úniou nielen s ohľadom na ekonomický rozmer, ale aj na dodržiavanie ľudských práv, demokratického systému a ľudskej slobody. Krajina sa zamerala aj na zveľaďovanie vzťahov s ázijsko-pacifickými krajinami. Vláda Sebastiána Piñeru sa veľmi výrazne venovala oblasti suverenity a ochrany územia krajiny, čo zahŕňalo námorné práva a záujmy krajiny v Čile a Antarktíde.⁴⁸

Contemporary Chile. GIGA German Institute of Global and Area Studies, Institute of Latin American Studies and Humburg University Press, 2016, roč. 8, č. 3, s. 3-24. ISSN: 1866-802X.

⁴⁶ MAYER, Peter. Chile: Political and Economic Conditions and U.S. Relations. Congressional Research Service, 02. 03. 2010. 17 s.

⁴⁷ UNDURRAGA, Tomás. Neoliberalism in Argentina and Chile: common antecedents, divergent paths. In: *Revista de Sociologia e Política*. Curitiba, Brasil: Universidade Federal de Paraná, 2015, roč. 23, č. 55, s. 11-34. ISSN: 0104-4478.

⁴⁸ BRIONES, Sebastián – DOCKENDORFF, Andrés. Continuidad y cambio en la política exterior chilena en el gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). [online] In: *Estudios internacionales*. Santiago : Estud. int. (Santiago, en línea), 2015, roč. 47, č. 180 [14.03.2021]. ISSN 0719-3769.

Počas prvého funkčného obdobia Sebastiána Piñeru si Čile vytvorilo a rozvíjalo blízke vzťahy s Kolumbiou, Mexikom a Peru, ktoré boli ovplyvnené geografickou polohou a podobným politickým zmýšľaním týchto štyroch krajín na tichomorskom okraji. Výsledkom vytvorenia liberalizácie obchodných tokov medzi spomínanými krajinami bolo vytvorenie Tichomorskej aliancie (Alianza del Pacífico). Rámcová dohoda formálne zriadila alianciu, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2015, teda až po skončení prvého funkčného obdobia prezidenta Sebastiána Piñeru.⁴⁹

2.1.2 Ekonomické aspekty

Obchodné stratégie vlády viedli k prehĺbovaniu procesu otvárania čilského obchodu so zachovaním orientácie na celosvetový obchod. Hlavné prvky otvorenosti viedli k silnej línii kontinuity najmä v súvislosti s obchodným multilateralizmom.⁵⁰ Pre oblasť vnútorného ekonomického rozvoja sa vláda zamerala na podporu spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom, kde pripravila a podpísala obchodné nástroje, ktoré boli súčasťou vnútornej ekonomickej prosperity a vonkajšieho otvorenia krajiny v rámci ekonomiky. Pre oblasť otvorenej obchodnej politiky sa krajina usiluje rozšíriť uzatváranie dohôd o voľnom obchode s hospodársky najvyspelejšími krajinami, za ktoré považuje USA, Európsku úniu, Japonsko a Čínu.⁵¹ Najdôležitejšou súčasťou ekonomického pokroku je dohoda Tichomorskej aliancie, ktorej zakladajúcimi členmi sú Mexiko, Peru, Čile a Kolumbia. Ďalšou dôležitou udalosťou bolo podpísanie čilsko-vietnamskej dohody o voľnom obchode z 11. novembra 2011 na Havaji. Dohoda o voľnom obchode medzi Čile a Tureckom, ktorá rozšírila profitovanie krajiny v oblasti obchodu bola síce podpísaná za vlády Michelle Bacheletovej, avšak do platnosti vstúpila až za pôsobenia Sebastiána Piñeru.⁵² Všetky vyššie spomínané krajiny výrazne zvýšili export krajiny.

Celkový objem obchodnej výmeny zostal v priebehu celého funkčného obdobia Sebastiána Piñeru pomerne stabilný. Čilsky ekonomický model počas jeho prvého prezidentského obdobia je zameraný v rámci zahraničného obchodu na predovšetkým na:

- ťažbu a vývoz medi a iných surovín,

⁴⁹ TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

⁵⁰ Multilateralizmus – situácia, v ktorej viacero rôznych krajín alebo organizácií spolupracujú

⁵¹ BRIONES, Sebastián – DOCKENDORFF, Andrés. Continuidad y cambio en la política exterior chilena en el gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). [online] In: *Estudios internacionales*. Santiago : Estud. int. (Santiago, en línea), 2015, roč. 47, č. 180 [14.03.2021]. ISSN 0719-3769.

⁵² INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION. Chile: Country Commercial Guide. 2021. [online] Dostupné na: <https://www.trade.gov/knowledge-product/chile-trade-agreements>

- vývoz celulózy,
- pestovanie a export ovocia,
- lov a export lososa,
- export fľaškového vína,
- výrobu dreveného nábytku,
- chemikálie,
- kovové výrobky, stroje a iné zariadenia,
- ropa a i.

Najsilnejším obchodným partnerom pre čilský vývoz bola Čína, ktorá v roku 2013 dosahoval 24,8 %.⁵³

V roku 2013 boli daňové príjmy Čile druhé najnižšie z 34 krajín OESD a najnižšie v roku 2010. Hlavnými sektormi podľa podielu na HDP bola v Čile hlavne ťažba medi, obchodné služby, výroba hlavne potravinárskych výrobkov, chemikálií, celulózy a papiera, veľkoobchod a maloobchod. V poľnohospodárstve sa Čile zameriava predovšetkým na produkciu čerešní, brusníc, hrozna a iné. Okrem uvedeného sa zameriava na pestovania paradajok, ovsa a zemiakov. Toto odvetvie v opisovanom období zamestnávalo 13,6 % pracovnej sily krajiny. Sektor služieb tvoria predovšetkým:

- námorné služby,
- letecké služby,
- cestovný ruch,
- maloobchod,
- stavebné služby,
- zdravotníctvo,
- školstvo.⁵⁴

2.2 Politické a ekonomické aspekty druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Vo voľbách koncom roka 2017 sa Sebastián Piñera a jeho stredopravá koalícia opätovne vrátili do vlády. Prezidentský úrad už druhýkrát prevzal od Michelle

⁵³ BRIONES, Sebastián – DOCKENDORFF, Andrés. Continuidad y cambio en la política exterior chilena en el gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). [online] In: *Estudios internacionales*. Santiago : Estud. int. (Santiago, en línea), 2015, roč. 47, č. 180 [14.03.2021]. ISSN 0719-3769.

⁵⁴ BUREAU, Jean-Christophe, et al. Evaluation of the economic impact of the trade pillar of the EU-Chile Association Agreement. 23.03.2012, 282 s. [online] Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/august/tradoc_149881.pdf

Bacheletovej a jej stredofavej socialistickej vlády, ktorej druhé vládnutie bolo poznačené stagnujúcou ekonomikou a korupčnými škandálmi.⁵⁵ Nový prezident sa ujal funkcie na štvorročné obdobie 11. marca 2018 s mandátom do roku 2022. Bol zvolený v druhom kole s počtom 54,6 % hlasov, čím porazil Alejandra Guilliera, ktorý bol nominantom stredofavej aliancie La Fuerza de la Mayoría.⁵⁶

2.2.1 Politické aspekty

Od nástupu do funkcie sa Sebastián Piñera sústredil na riešenie naliehavých problémov krajiny, posilnení ekonomickej prosperity krajiny a umocnenie základov pre jej rozvoj.⁵⁷ Tak, ako v prvom prezidentskom období, tak aj v druhom sa zvolený prezident tešil popularite predovšetkým medzi podnikateľmi. Jeho zámerom bolo orientovať politiku nie na politikov, ale venovať ju potrebám podnikateľov a občanov.⁵⁸ Za týmto účelom prezident navrhol niekoľko akčných plánov. V prvom rade sa sústreďí na obnovenie tradície dialógu a konsenzu, ako aj nápravy po rokoch sociálneho a politického pnutia v krajine. Okrem uvedeného novozvolený prezident plánuje riešiť viacero naliehavých otázok, ktoré si z ekonomického i politického smerovania krajiny vyžadujú rýchle vládne opatrenia.⁵⁹

Od začiatku druhého funkčného obdobia bolo kľúčovým cieľom prezidenta Piñeru potreba ochrany strednej triedy. V tejto oblasti sa zameriava na poskytovanie ochrany a rozšírenie možností pre spomínanú strednú vrstvu obyvateľstva. V jeho záujme bolo aj skvalitnenie zdravotníctva, vzdelania, dôchodkov a boj proti kriminalite v krajine.⁶⁰

⁵⁵ BENEDIKTER, Roland et al. Chile: The Midlife Crisis of Michelle Bachelet's Second Term. Are Bachelet's „Policies that Change Cultures“ Reaching Their Premature End? : The Rise and Decline of Chile's Reform Agenda. [online]. In: Council on Hemispheric Affairs. 2016. [03.03.2021]. Dostupné na: <https://dbn.f1b.myftpupload.com/wp-content/uploads/2016/05/Chile.-The-Midlife-Crisis-of-Michelle-Bachelet%e2%80%99s-Second-Term.-Are-Bachelet%e2%80%99s-%e2%80%9cPolicies-that-Change-Cultures%e2%80%9d-Reaching-Their-Premature-End2.pdf>

⁵⁶ TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

⁵⁷ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na:

https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁵⁸ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

⁵⁹ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na:

https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁶⁰ ECHENIQUE, Piñera Sebastián. Programa de Gobierno 2018-2022. [online]. 11.6.2018, 193 s. Dostupné na: <https://siteal.iiep.unesco.org/pt/bdnp/185/programa-gobierno-2018-2022-sebastian-pinera-echenique-construyamos-tiempos-mejores-chile>

Nová vláda na čele so Sebastiánom Piñerom navrhla päť hlavných vnútroštátnych dohôd:

- Starostlivosť o deti.
- Bezpečnosť občanov.
- Rozvoj a mier v regióne La Araucania.
- Zlepšenie zdravotníckych služieb.
- Inkluzívny rozvoj a boj proti chudobe.⁶¹

Zmena vlády nevedla k žiadnym náhlym a radikálnym reformám v krajine, pretože sa prezident orientoval na dosiahnutie konsenzu a dialógu s ostatnými parlamentnými silami, nakoľko vláda nemala v parlamente väčšinu. Zároveň oznámil, že jeho vláda sa bude usilovať o rozsiahlu dohodu v kľúčových politických témach.⁶² Vyplývajúc z tohto cieľa, nová vláda prizvala na účasť k riešeniu a napĺňaniu vnútroštátnych dohôd všetkých členov kongresu bez ohľadu na ich ideologické presvedčenie a účasť v politickej strane. Pracovné skupiny boli od začiatku koncipované ako rôznorodé organizácie z pohľadu svojho vnútorného smerovania.⁶³

Prvé zmeny vo vláde Sebastián Piñera vykonal 5 mesiacov po nástupe do funkcie, kedy odvolal ministra školstva a ministra kultúry, ktorých výkon politických krokov bol verejnosťou často spochybňovaný. Z politického hľadiska sa vláda stredopravého prezidenta zamerala na reformu hospodárstva s prioritou podporiť ekonomický rast v súlade so stimuláciou investícií a vytváranie nových pracovných miest. Plánované opatrenia budú vplývať na makroekonomické ukazovatele, ktoré zaručia hospodárske oživenie a podporu prostredia pre trvalo udržateľný rozvoj.⁶⁴

Už po roku vládnutia Sebastián Piñeru boli zaznamenané viditeľné pozitívne výsledky jeho predošlých rozhodnutí vplývajúcich na hospodárske oživenie a dosiahnutý pokrok

⁶¹ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁶² TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

⁶³ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁶⁴ TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

v modernizácii Čile. Hospodársky a sociálny rozvoj v Čile viedol k stabilite demokratického systému krajiny a prispel k dosiahnutiu medzinárodnej prestíže krajiny.⁶⁵

2.2.2 Ekonomické aspekty

Čile sa s Piñerovým cieľom hospodárskeho rastu a zlepšenia kvality čilskej demokracie zaradilo podľa viacerých analýz medzi najkonkurencieschopnejšie ekonomiky Latinskej Ameriky. Po skončení vládnutia Michelle Bacheletovej sa vláda prezidenta Piñeru zamerala na nápravy spôsobené negatívnymi vplyvmi nárastu verejného dlhu, nárastu byrokracie, počtu pracovníkov vo verejnom sektore a poklesu umiestnenia v Indexe ekonomickej slobody.⁶⁶ Slabšou stránkou tejto krajiny sú prehĺbujúce sa sociálne rozdiely v krajine a problémy s narastajúcou chudobou. Čile vedie vo všetkých kritériách hodnotenia hospodárskych výsledkov nielen v rámci Latinskej Ameriky, ale má aj veľmi dobré postavenie v porovnaní s vyspelými ekonomikami sveta, napríklad:

- nízky stupeň korupcie,
- dobré konkurenčné prostredie,
- vysoký stupeň liberalizácie.⁶⁷

Čilská republika je z pohľadu hodnoty hrubého domáceho produktu na 41. mieste na svete z roku 2019. Podporou vývozných aktivít je sieť asociačných a obchodných dohôd najširšia zo všetkých štátov Latinskej Ameriky. Z hospodárskeho a politického hľadiska má Čile obzvlášť úzke vzťahy s krajinami združenia Mercosur. Asociačné a obchodné dohody krajina uzavrela so združeniami NAFTA, EFTA, Mercosur, s krajinami ako India, Japonsko, Austrália, Južná Kórea, Čína, Vietnam a Asociačná dohoda EÚ – Čile so svojou účinnosťou od roku 2005. O rozširovanie a prehĺbovanie zahraničných obchodných vzťahov sa Čile usilovalo aj za druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru, čo dokazuje stretnutie prezidenta Čile s Mexickým prezidentom Enrique Peña Nietom. V politickom dialógu obe krajiny deklarovali záujem o silnejšie obchodné a investičné

⁶⁵ ECHENIQUE, Piñera Sebastián. Programa de Gobierno 2018-2022. [online]. 11.6.2018, 193 s. Dostupné na: <https://siteal.iiep.unesco.org/pt/bdnp/185/programa-gobierno-2018-2022-sebastian-pinera-echenique-construyamos-tiempos-mejores-chile>

⁶⁶ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

⁶⁷ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

väzby medzi krajinami.⁶⁸ Počas druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru bola podpísaná dohoda o voľnom obchode medzi Čile a Brazíliou 21. novembra 2018.⁶⁹

Z pohľadu hodnotenia faktorov ako politická stabilita, regulačná stabilita, daňová stabilita, pracovno-právna stabilita a makroekonomická stabilita je dôveryhodnosť krajiny na vysokej úrovni. Z pohľadu týchto faktorov s A ratingom patrí Čile medzi najlepšie hodnotené krajiny sveta. V porovnaní s inými juhoamerickými ekonomikami je Čile vysoko závislé na vývoze. Podiel exportu na HDP tvorí až 56 %. Keďže polovicu celkových exportov krajiny tvorí export surovín, je tento fakt veľmi podstatný pre čilskú ekonomiku. Tu možno podotknúť, že táto krajina je najväčším svetovým vývozcom medi. Okrem vysokej produkcie medi je priemyselná výroba krajiny zameraná aj na výrobu celulózy, papiera, strojárstva, potravín a nápojov. Poľnohospodárstvo, rybolov a lesné hospodárstvo predstavuje tiež vysoký podiel HDP, vďaka čomu je krajina sebestačná v potravinovej výrobe, čo má výrazný vplyv na potravinovú nezávislosť krajiny. Okrem úspešnej hospodárskej politiky prispeli v posledných rokoch k prosperite Čile aj mimoriadne vysoké ceny hlavného vývozného produktu tejto krajiny – medi.⁷⁰

V roku 2018 priemyselná výroba zamestnávala okolo 23 % populácie krajiny. Priemysel Čile zaznamenal mierny nárast v roku 2019, no pandémie koronavírusu priemysel krajiny oslabila, avšak ťažobný priemysel zaznamenal počas prvého kvartálu roku 2020 iba mierny pokles. Na výške HDP sa významne podieľa aj stavebníctvo, tento sektor na začiatku funkčného obdobia Sebastiána Piñeru vzrástol v porovnaní s predchádzajúcim rokom, čiže môžeme sledovať výrazný progres stavebníctva v Čile.⁷¹

V súčasnosti je Čile vo väčšine poľnohospodárskych produktov sebestačné. Poľnohospodárstvo spolu s lesným hospodárstvom, ktoré zamestnáva približne 9,35 % čilskej populácie. V oblasti živočíšnej výroby je dôležitou súčasťou poľnohospodárstva chov hovädzieho dobytku, oviec, ošípaných a hydiny. Čile je v súčasnosti druhý najväčší

⁶⁸ TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

⁶⁹ INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION. Chile: Country Commercial Guide. 2021. Dostupné na: <https://www.trade.gov/knowledge-product/chile-trade-agreements>

⁷⁰ OECD ECONOMIC SURVEYS. Chile: The Overview. In: *OECD Economic Surveys* [online]. February 2018, 66 s. Dostupné na: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Chile-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf>

⁷¹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

vývozca lososov na svete, možno teda konštatovať, že rybolov je podstatnou zložkou poľnohospodárstva krajiny.⁷²

Služby patria v súčasnosti počas druhého prezidentského obdobia Sebastián Piñeru medzi najrýchlejšie sa rozvíjajúcu časť čilskej ekonomiky, čím je zabezpečená vysoká zamestnanosť práve v sektore služieb. Najvýznamnejšiu časť služieb v tomto období tvoria - obchod, reštauračné služby a hotelové služby.⁷³

Cestovný ruch sa stal veľmi rýchlo rozvíjajúcim sektorom čilskej ekonomiky, ktorý v posledných rokoch zaznamenával medziročne približne 10 %-ný rast. S cestovným ruchom je úzko prepojená úroveň dopravy, do ktorej v súčasnosti Čile investuje približne 10mld USD ročne. Práve v hlavnom meste Santiago de Čile a jeho okolí je v oblasti dopravy najkvalitnejšia infraštruktúra. Najnovšie sa plánuje zvýšiť tok investícií do modernizácie železničnej dopravy a výstavby nových tratí. Ak svoju pozornosť upriamime na leteckú dopravu, je možné konštatovať, že v súčasnosti v krajine pôsobia viaceré zahraničné letecké spoločnosti (American Air lines, Aerolíneas Argentinas, Iberia ai.). Z veľkého množstva letísk je až 11 letísk medzinárodných.⁷⁴

V oblasti lodnej dopravy má krajina ambíciu stať sa prístavom južnej Ameriky a tým zvýšiť možnosti expandovania na Ázijské trhy, čo má priamy vplyv na ekonomickú prosperitu krajiny. Čo sa týka finančných služieb, v Čile sú zastúpené na jednej z najvyšších úrovní v Latinskej Amerike, nakoľko v krajine funguje bezproblémový bezhotovostný styk.⁷⁵ Podľa Sebastián Piñeru je jedným zo spôsobov ako zvýšiť konkurencieschopnosť a dlhové podmienky je maximalizovanie obchodných činností a rozširovanie príležitostí finančných operácií, čo možno dosiahnuť zvýšením efektívnosti v rámci liberalizácie medzinárodného obchodu.⁷⁶

Čile od návratu k demokracii dosiahlo vysoký stupeň integrácie. Z hľadiska hospodárskej spolupráce ide o jednu z najintegrovanejších krajín v regióne s liberálnym

⁷² OECD ECONOMIC SURVEYS. Chile: The Overview. In: *OECD Economic Surveys* [online]. February 2018, 66 s. Dostupné na: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Chile-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf>

⁷³ ECHENIQUE, Piñera Sebastián. Programa de Gobierno 2018-2022. [online]. 11.6.2018, 193 s. Dostupné na: <https://siteal.iiep.unesco.org/pt/bdnp/185/programa-gobierno-2018-2022-sebastian-pinera-echenique-construyamos-tiempos-mejores-chile>

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

⁷⁶ GADIESH, Orit – MACARTHUR, Hugh. Private equity : Lekcie a ponaučenie platné pre akúkoľvek firmu. Bratislava : Kasico, a. s., 2011. 142 s. ISBN 978-80-8109-179-7.

obchodom. V súčasnosti má Čilská republika členstvo vo viacerých medzinárodných politických a hospodárskych organizáciách:

- OSN,
- APEC,
- OAS,
- WTO,
- UNASUR,
- UNCTAD,
- UNESCO,
- UNHCR,
- UNIDO,
- WHO ai.⁷⁷

V rámci členstva v medzinárodných organizáciách patrí Čile k Strategicko trans-pacificko ekonomickému združeniu Acuerdo Estratégico Trans-Pacífico de Asociación Económica. Krajina vďaka súčasným politickým a ekonomickým zmenám naďalej prosperuje v oblasti liberalizácie obchodu. Všetok dovážaný tovar do Čile (s výnimkou tovaru pre ozbrojené sily) podlieha 19 %-nému zaplateniu DPH.⁷⁸

Čilská ekonomika zotrváva v otvorenosti obchodu a výrazne sa zameriava na rozvoj liberálnej ekonomiky. Colnú problematiku rieši národná colná služba - Servicio Nacional de Aduanas, SNA. Pri realizácii dovozu predkladá importér v krajine dovoznú deklaráciu - Declaracion de Ingreso. Pri exportných operáciách jednotný vývozný dokument DUS – Documento Unico de Salida.⁷⁹

Ak sa zameriame na obchodnú prax, môžeme konštatovať, že je porovnateľná s európskymi zvykmi a postupmi vzhľadom na vysoký stupeň integrácie Čilskej

⁷⁷ MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

⁷⁸ ECHENIQUE, Piñera Sebastián. Programa de Gobierno 2018-2022. [online]. 11.6.2018, 193 s. Dostupné na: <https://siteal.iiep.unesco.org/pt/bdnp/185/programa-gobierno-2018-2022-sebastian-pinera-echenique-construyamos-tiempos-mejores-chile>

⁷⁹ MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

ekonomiky. V Čile takmer neexistujú dovozné reštrikcie, nie je požadované skladovanie depozitov, nie sú v platnosti dovozné kvóty ani limity.⁸⁰

V rámci teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu patrí medzi hlavné vývozné trhy počas druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru Čína, USA, Japonsko, Južná Kórea a Brazília. Vďaka spomínaným ukazovateľom v roku 2019 dosiahla celková hodnota vývozu krajiny až 56,94 mld USD.⁸¹

Medzinárodné organizácie a integračné procesy, na ktorých sa Čile podieľa, výrazne prispievajú k zahraničnému obchodu a tak existencia bilaterálnych a multilaterálnych dohôd o voľnom obchode znižuje DPH zaťaženia väčšiny položiek.⁸²

⁸⁰ OECD. Responsible Business Conduct Country Fact Sheet: Chile. In: *OECD Responsible business conduct* [online]. 2020, 20 s. Dostupné na: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-LAC-country-fact-sheet-Chile.pdf>

⁸¹ Ibid.

⁸² MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

3 Analýza ekonomických aspektov počas prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru, výsledky práce a diskusia

V tejto kapitole sa zameriavame na základné makroekonomické ukazovatele počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru a ich komparáciu. Predmetom porovnávania budú ukazovatele týkajúce sa hrubého domáceho produktu (HDP), miery inflácie, miery nezamestnanosti, vývoz a dovoz.

Čile má dlhodobo najlepšie hodnotenú ekonomiku v rámci Latinskej Ameriky. Pod túto prosperitu sa podpísala úspešná hospodárska politika krajiny, ako aj začlenenie krajiny do viacerých medzinárodných organizácií. Významný vplyv na progres čilskej ekonomiky majú aj vysoké ceny medi, ktorá je hlavným vývozným produktom Čile.⁸³

Napriek tomu, že čilská ekonomika podlieha ekonomickým cyklom, je považovaná za relatívne stabilnú. Spomínané ekonomické cykly ovplyvňované zmenami makroekonomických ukazovateľov si bližšie analyzujeme v nasledujúcej podkapitole.

3.1 Analýza ekonomických aspektov počas prvého prezidentského obdobia

Rok 2010 je začiatkom prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru. Toto obdobie bolo poznačené sociálnymi nerovnosťami a aktivitami protestných hnutí, čo bolo dôvodom na vytváranie dôležitých platforiem pre dialóg a zapojenie občianskej spoločnosti ako poradcu do rozhodovania a verejných politík, pre ktoré sa novozvolený prezident rozhodol.⁸⁴

Významným je aj začlenenie Čile do OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj). Čile sa tak stalo prvým juhoamerickým členom tejto medzinárodnej organizácie. Kritéria hodnotenia hospodárskych výsledkov boli už počas prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru hodnotené veľmi pozitívne nielen v rámci Latinskej Ameriky, ale aj v porovnaní s inými vyspelými ekonomikami. K pozitívnemu hodnoteniu krajiny výrazne prispela liberalizácia obchodu, nízky stupeň korupcie a vhodné konkurenčné prostredie. Kritické obdobie, ktorými boli roky 2008 a 2009 krajina prekonala vďaka

⁸³ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

⁸⁴ HAMRO-DROTZ, Filip. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahu medzi Európskou úniou a Čile“. In: *Úradný vestník Európskej únie* [online]. 22.5.2012, 5 s. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF>

vhodným ekonomickým opatreniam, ktoré boli nastavené na prekonávanie hospodárskych výkyvov domáceho a zahraničného charakteru. Medzi základné možno považovať finančné rezervy.⁸⁵

Analýza spomínaných makroekonomických ukazovateľov v priebehu štyroch rokov prvého funkčného obdobia prezidenta Sebastiána Piñeru je nižšie prehľadne spracovaná.

Štatistické údaje prezentované v nasledujúcej tabuľke vyjadrujú vývoj hrubého domáceho produktu, hrubého domáceho produktu na obyvateľa, ako aj percentuálny medziročný vývoj rastu hrubého domáceho produktu v Čilskej republike.

Tabuľka 1: Prehľad vývoja hrubého domáceho produktu v Čile počas prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013	2014
HDP (mld. USD)	218,32	252,10	267,02	278,35	260,47
HDP na obyvateľa (USD)	12790	14610	15310	15800	14640
Rast HDP (%)	5,8	6,1	5,3	4,0	1,8

Zdroj: Medzinárodný menový fond⁸⁶

Z údajov v tabuľke možno konštatovať, že HDP krajiny od roku 2010 postupne rastie aj napriek tomu, že čilská ekonomika bola výrazne poznačená následkami zemetrasenia, čo poznačilo celú infraštruktúru krajiny.⁸⁷ Môžeme konštatovať, že na konci prvého volebného obdobia prezidenta, v roku 2014 HDP krajiny mierne pokleslo. Tempo rastu HDP je už v roku 2012 v porovnaní s predošlým obdobím nižšie a v roku 2014 možno pozorovať výraznejší pokles.

Tabuľka 2: Prehľad vývoja nezamestnanosti a inflácie v Čile počas prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013	2014
Nezamestnanosť (%)	8,3	7,3	6,6	6,1	6,5

⁸⁵ ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developingideas LLORENTE & CUENCA*[online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁸⁶ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

⁸⁷ MAYER, Peter. Chile: Political and Economic Conditions and U.S. Relations. Congressional Research Service, 02. 03. 2010. 17 s.

Inflácia (%)	1,4	3,3	3,0	1,8	4,7
---------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Zdroj: Medzinárodný menový fond⁸⁸

Ak sa zameriame na analýzu vývoja nezamestnanosti, vidíme že sa nezamestnanosť od roku 2010 znižovala a konštantne sa pohybovala v rozmedzí 6 % - 7 %. Môžeme konštatovať, že v miere inflácie pozorujeme medziročné výkyvy, najvýraznejší v rokoch 2013 a 2014.

Tabuľka 3: Prehľad vývoja zahraničného obchodu Čile počas prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013	2014
Celkový vývoz (mld. USD)	72,6	83,1	79,6	78,2	77,0
Celkový dovoz (mld. USD)	54,1	69,3	74,8	73,6	67,2
Saldo (mld. USD)	18,5	13,8	4,8	4,6	9,8

Zdroj: OEC⁸⁹

Možno konštatovať, že celková hodnota vývozu bola v priebehu jednotlivých rokov prvého mandátu Sebastiána Piñeru vyvážená, pohybovala sa v rozmedzí od 72 – 83 mld. USD, pričom bol najpriaznivejším rok 2011. Výrazný nárast bol zaznamenaný vo vývoze medi. Analýza dovozu zaznamenáva nárast, najvyššie percento importu počas celého prezidentského obdobia predstavuje ropa a dovoz automobilov.⁹⁰ Ak sa zameriame na celkové objemy obchodnej výroby Čilskej republiky zistíme, že v priebehu celého funkčného obdobia Sebastiána Piñeru boli analyzované objemy pomerne stabilné.⁹¹

3.2 Analýza ekonomických aspektov počas druhého prezidentského obdobia

Hlavným cieľom Sebastiána Piñeru bolo aj v druhom prezidentskom období dosiahnutie hospodárskeho rastu krajiny. Nakoľko bol začiatok druhého mandátu prezidenta poznačený veľmi nízkym rastom hrubého domáceho produktu krajiny a tým aj

⁸⁸ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

⁸⁹ OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ BRIONES, Sebastián – DOCKENDORFF, Andrés. Continuidad y cambio en la política exterior chilena en el gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). [online] In: *Estudios internacionales*. Santiago : Estud. int. (Santiago, en línea), 2015, roč. 47, č. 180 [14.03.2021]. ISSN 0719-3769.

stagnujúcou ekonomikou, ktorá Čilskú republiku sprevádzala počas celého mandátu predchádzajúcej prezidentky Michelle Bacheletovej.⁹² Novozvolený prezident svoje snahy upriamil na posilňovanie ekonomickej prosperity a rozvoj krajiny.⁹³

Počas druhého prezidentského obdobia sme sa zamerali na makroekonomické údaje od roku 2018 až po predikcie rokov 2021 a 2022 týkajúce sa hrubého domáceho produktu, nezamestnanosti, inflácie, importu a exportu krajiny.

Tabuľka 4: Prehľad vývoja hrubého domáceho produktu v Čile počas druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022
HDP (mld. USD)	297,44	279,70	252,76	307,94	327,90
HDP na obyvateľa (USD)	15860	14620	12990	15620	16460
Rast HDP (%)	3,7	1,0	-5,8	6,2	3,8

Zdroj: Medzinárodný menový fond⁹⁴

Tak ako v prvom prezidentskom období, tak aj počas druhého mandátu Sebastiána Piñeru má vysoký podiel na tvorbu hrubého domáceho produktu export medi. Na tvorbe HDP sa vysoko podieľa aj poľnohospodárstvo a rybolov, čo vplýva na potravinovú sebestačnosť krajiny. Jednu z najrýchlejšie rastúcich ekonomík Latinskej Ameriky za posledné desaťročie ovplyvnila v roku 2020 kríza COVID-19. HDP sa preto v roku 2020 znížilo o viac ako 6 %. Predpokladá sa však opätovný nárast HDP krajiny a to v dôsledku postpandemického oživenia globálnej ekonomiky.⁹⁵ Je však otázne, či sa prezidentovi do konca volebného obdobia podarí splniť predvolebný sľub, ktorým bolo zdvojnásobenie tempa hospodárskeho rastu a to predovšetkým v dôsledku spomínanej krízy spôsobenej celosvetovou pandémiou ochorenia COVID-19.⁹⁶

⁹² TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

⁹³ ROMÁN, TéllezConstanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developingideas LLORENTE & CUENCA*[online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁹⁴ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

⁹⁵ NOEDEA. Country profile Chile: Economic and Political Overview. April 2021. [online] Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/chile/economical-context>

⁹⁶ BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

Tabuľka 5: Prehľad vývoja nezamestnanosti a inflácie v Čile počas druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022
Nezamestnanosť (%)	7,4	7,2	10,8	9,0	8,2
Inflácia (%)	2,3	2,3	3,0	3,1	3,0

Zdroj: Medzinárodný menový fond⁹⁷

Jednou z dohôd novej vlády na čele so Sebastiánom Piñerom bol zahrnutý boj proti chudobe, ktorý chce dosiahnuť znížením nezamestnanosti a zmiernením výkyvov miery inflácie.⁹⁸ Relatívne vysoká miera nezamestnanosti v roku 2020 bola ovplyvnená negatívnym ekonomickým dopadom spôsobeným pandémiou COVID-19 a dosahovala hodnotu až 10,8 %. Do konca druhého prezidentského obdobia sa predpokladá opätovný pokles nezamestnanosti až na úroveň 8,2 %. Inflácia krajiny sa však od začiatku roka 2020 drží na 3,0 %, čím je cieľ centrálnej banky Čile udržať infláciu na úrovni 3 % aj napriek pandémie splnený.⁹⁹

Tabuľka 6: Prehľad vývoja zahraničného obchodu Čile počas druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Ukazovateľ	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový vývoz (mld. USD)	75,4	70,0	70,2	74,4	78,0
Celkový dovoz (mld. USD)	70,7	65,5	55,1	64,8	69,6
Saldo (mld. USD)	4,7	4,5	15,1	9,6	8,4

Zdroj: Medzinárodný menový fond¹⁰⁰

Aj počas druhého prezidentského obdobia tvorí export vysoký podiel na HDP, môžeme hovoriť najmä o exporte surovín a dominujúcej medi, ktorý naďalej rastie.¹⁰¹

⁹⁷ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

⁹⁸ ROMÁN, TéllezConstanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developingideas LLORENTE & CUENCA*[online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na:

https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

⁹⁹ NOEDEA. Country profile Chile: Economic and Political Overview. April 2021. [online] Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/chile/economical-context>

¹⁰⁰ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

V roku 2019 je celkový export Čile 71,1 miliárd dolárov, čím sa krajina umiestnila na 44. mieste v rámci exportu na svete. Čo sa týka importu, dominuje dovoz automobilov a ropy. Import 67 miliárd dolárov doviedlo krajinu na 45. miesto obchodných destinácií sveta. V nami analyzovanom období sú najčastejším cieľom vývozu krajiny Čína, Spojené štáty americké a Japonsko. Najbežnejšími dovoznými partnermi krajiny je taktiež Čína, Spojené štáty americké, Brazília a z Európskych krajín Nemecko.¹⁰²

Export krajiny, na rozdiel od importu, nebol pandémiou COVID-19 v roku 2020 poznačený. Vývoz medzi naďalej značne ovplyvňuje zamestnanosť, mzdy, vládne príjmy a národné dôchodky, preto sa vláda v rámci postpandemického oživenia hospodárskeho rastu zamerala na posilnenie obchodnej spolupráce s novými obchodnými partnermi, najmä v Ázii. Preto sa v posledných dvoch rokoch druhého funkčného obdobia Sebastiána Piñeru predpokladá značný nárast exportu krajiny.¹⁰³

Po analýze makroekonomických údajov pokračujeme komparáciou uvádzaných ekonomických aspektov obidvoch funkčných období Sebastiána Piñeru. Našou snahou bude graficky spracovať ekonomický progres, ku ktorému sa prezident v oboch predvolebných kampaniach sľubom zaviazal.¹⁰⁴

3.3 Komparácia ekonomických aspektov prvého a druhého prezidentského obdobia a diskusia

Demokratická krajina Čile, ako sme už v predchádzajúcich kapitolách spomínali, má najlepšie hodnotenú ekonomiku v Latinskej Amerike. Obdobie medzi prvým a druhým prezidentským mandátom Sebastiána Piñeru bolo za prezidentského obdobia Michelle Bacheletovej poznačené stagnujúcou ekonomikou. Napriek tomu krajina v súčasnosti vedie v hospodárskych výsledkoch nielen v rámci Latinskej Ameriky, ale aj v rámci štátov vyspelých ekonomík sveta.¹⁰⁵

¹⁰¹ OECD ECONOMIC SURVEYS. Chile: TheOverview. In: *OECD Economic Surveys* [online]. February 2018, 66 s. Dostupné na: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Chile-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf>

¹⁰² OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

¹⁰³ SANTANDER TRADE MARKETS. Chile: Economic and political outline. April 2021. [online] Dostupné na: https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/chile/economic-political-outline?url_de_la_page=%2Fen%2Fportal%2Fanalyse-markets%2Fchile%2Feconomic-political-outline&&actualiser_id_banque=oui&id_banque=0&memoriser_choix=memoriser

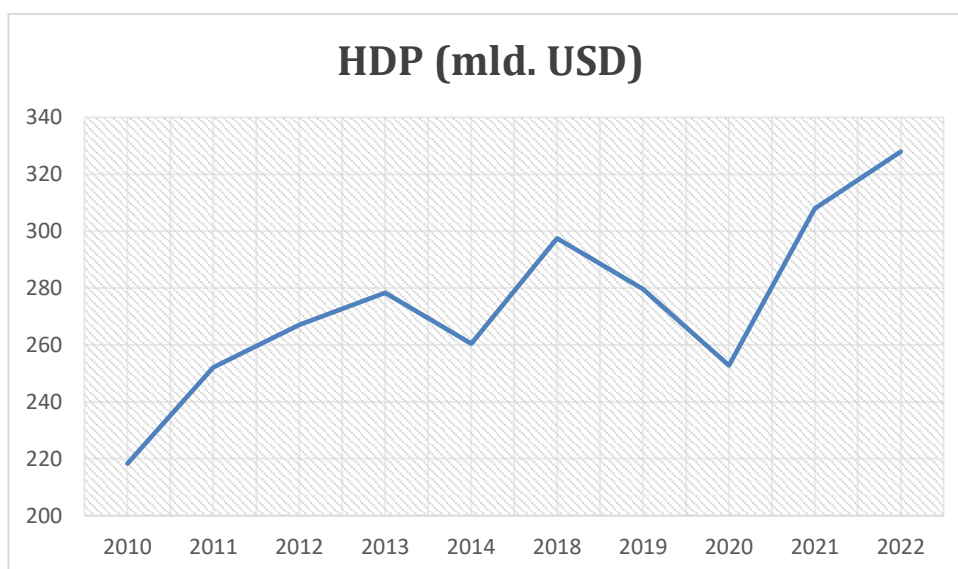
¹⁰⁴ ROMÁN, TéllezConstanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developingideas LLORENTE & CUENCA*[online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na:

https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

¹⁰⁵ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020,

V nasledujúcich grafoch je uvádzaný vývoj zmien ekonomických ukazovateľov a porovnania prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru. Jednotlivé krivky grafov zobrazujú makroekonomické ukazovatele, ako hrubý domáci produkt, nezamestnanosť, inflácia, export, import krajiny a graficky znázornený rast, prípadne pokles jednotlivých údajov a predikcia na roky 2021 a 2022.

Graf 1: Vývoj rastu hrubého domáceho produktu v Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Zdroj: Medzinárodný menový fond¹⁰⁶

Z pohľadu hodnoty hrubého domáceho produktu je Čile z roku 2019 na 41. mieste na svete. V roku 2010 dosahovalo HDP 218,32 miliárd USD. Čilskú ekonomiku poznamenali dôsledky svetovej hospodárskej krízy z roku 2008, avšak v menšom rozsahu ako iné ekonomiky sveta ako to bolo v prípade prakticky všetkých ostatných krajín Latinskej Ameriky.¹⁰⁷ Hodnota HDP má od roku 2010 dlhodobu rastúcu tendenciu, pričom v roku 2019 miera HDP dosiahla až 279,70 miliárd USD. Možno konštatovať, že HDP krajiny konštantne narastalo so zaznamenaným poklesom po prvom roku nástupu do druhého prezidentského mandátu v dôsledku pandémie.

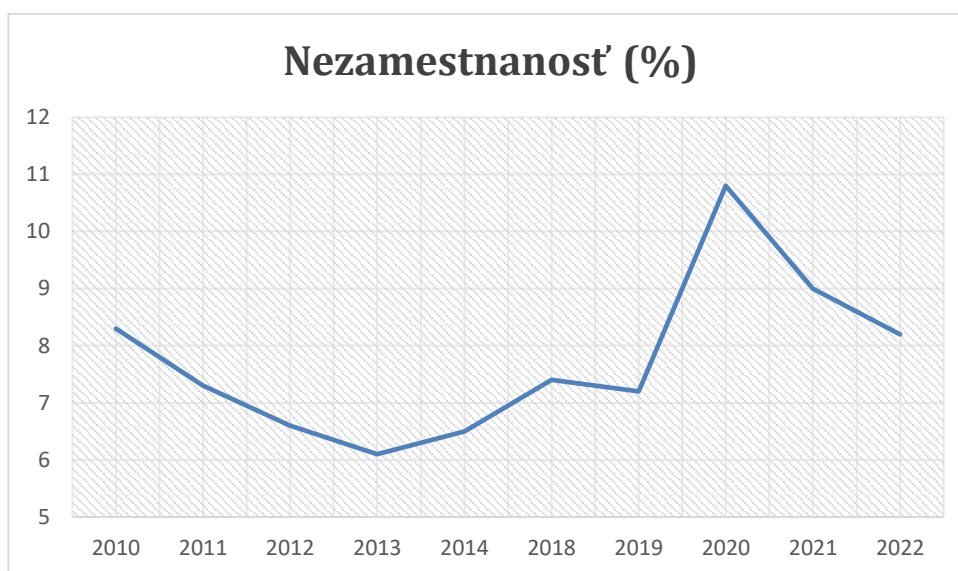
10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

¹⁰⁶ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

¹⁰⁷ HAMRO-DROTZ, Filip. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahu medzi Európskou úniou a Čile“. In: *Úradný vestník Európskej únie* [online]. 22.5.2012, 5 s. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF>

Na postpandemické oživenie hospodárskeho rastu vláda plánuje posilniť liberalizáciu obchodu spoluprácou s novými obchodnými partnermi a tak zvýšiť príjmy do štátneho rozpočtu z exportu. Plán oživenia ekonomiky predpokladá nárast HDP krajiny v rokoch 2020 a 2021.¹⁰⁸

Graf 2: Vývoj nezamestnanosti v Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Zdroj: Medzinárodný menový fond¹⁰⁹

Krajina patrí medzi štáty s veľkými rozdielmi v príjmoch na osobu. Nezamestnanosť v roku 2010 dosahovala takmer 8,5 % bola vo veľkej miere spôsobená dopadom svetovej hospodárskej krízy a samozrejme aj vyššie spomínanými následkami zemetrasenia na infraštruktúru krajiny. Od uvedeného obdobia krajina pravidelne zlepšovala svoje štandardy aj v oblasti nezamestnanosti, predovšetkým v oblasti nezamestnanosti žien. Aj týmto sa Sebastián Piñera svojimi vládnymi opatreniami snažil dosiahnuť balans medzi nerovnosťou mužov a žien.¹¹⁰ Môžeme skonštatovať, že v porovnaní so začiatkom prvého mandátu až po rok 2019 klesla miera nezamestnanosti z 8,3 % na aktuálnu úroveň 7,2 %.

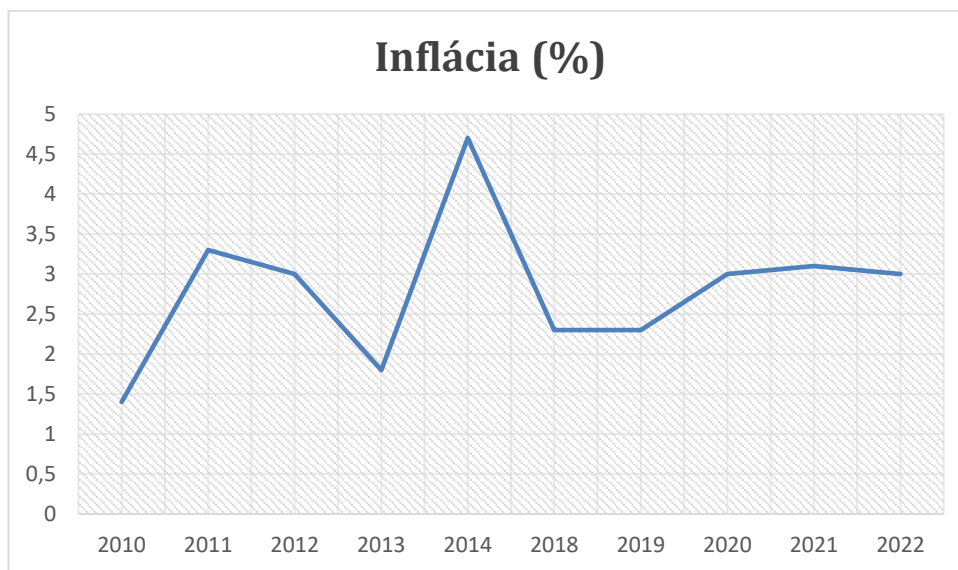
¹⁰⁸ SANTANDER TRADE MARKETS. Chile: Economic and political outline. April 2021. [online] Dostupné na: https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/chile/economic-political-outline?url_de_la_page=%2Fen%2Fportal%2Fanalyse-markets%2Fchile%2Feconomic-political-outline&&actualiser_id_banque=oui&id_banque=0&memoriser_choix=memoriser

¹⁰⁹ INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

¹¹⁰ HAMRO-DROTZ, Filip. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahu medzi Európskou úniou a Čile“. In: *Úradný vestník Európskej únie*

Vysoký nárast miery nezamestnanosti v roku 2020 s hodnotou až 10,8 % bol poznačený protipandemickými opatreniami. Predikcie na rok 2021 a 2022 udávajú návrat k poklesu nezamestnanosti na úroveň podobnú zo začiatku prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru.¹¹¹

Graf 3: Vývoj miery inflácie v Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Zdroj: Medzinárodný menový fond¹¹²

Počas väčšiny obdobia 20. storočia boli hospodárske dejiny Čile, ako to bolo aj v ďalších juhoamerických krajinách, poznačené vysokou a nestabilnou infláciou, ako aj neúspešnými pokusmi o jej kontrolu. Až v 21. storočí inflácia v krajine začala dosahovať jednociferné čísla.¹¹³ Počas oboch nami analyzovaných funkčných mandátov inflácia kolísala v rozmedzí 1,411 % až po najvyššiu hodnotu v roku 2014, ktorá predstavovala 4,719 %. Počas druhého prezidentského mandátu inflácia kolísala v rozmedzí 2-3 %, čím

[online]. 22.5.2012, 5 s. Dostupné na: [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF)

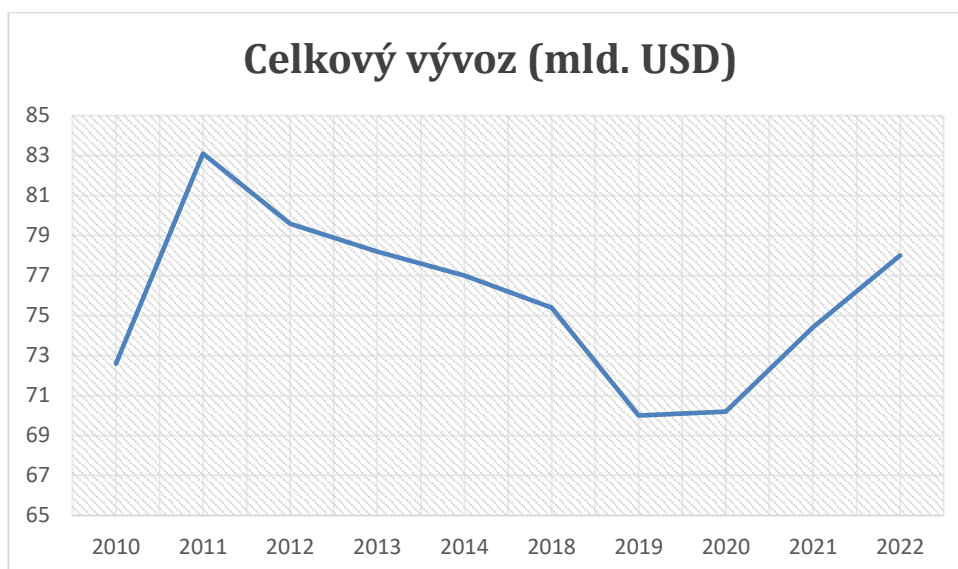
¹¹¹ NOEDEA. Country profile Chile: Economic and Political Overview. April 2021. [online] Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/chile/economical-context>

¹¹² INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

¹¹³ NAUDON, Alberto – VIAL, Joaquín. The evolution of inflation in Chile since 2000. In: *Inflation mechanisms, expectations and monetary policy: Monetary and Economic Department* [online]. Basel : Bank for International Settlements, November 2016, roč. 1, č. 89 [03.04.2021]. ISSN 1682-7651.

sa Čile darí plniť cieľ centrálnej banky udržať infláciu pod úrovňou 3 %. Predikcie na nasledujúci rok 2021 zobrazujú 3 %-nú stagnáciu inflácie.¹¹⁴

Graf 4: Vývoj exportu v Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiana Piñeru

Zdroj: OEC¹¹⁵

Na vývoze krajiny sa najnižšou mierou podieľa priemyselná malovýroba, ktorá je nedostatočne rozvinutá, slabo organizovaná a málo konkurencieschopná. Veľkovýroba a ťažba surovín, najmä viackrát spomínanej medi, v exporte dominujú.¹¹⁶ Na exporte sa okrem medi percentuálne vysoko podieľajú chemické výrobky (5,7 %), molybdén (5,1 %), celulóza a papier (5,0 %). Lososovité ryby, drevo, nábytok a ovocie sa na vývoze podieľajú približne 3- mi % v rámci každej komodity.¹¹⁷ Čína, Spojené štáty americké, Japonsko, Južná Kórea a Brazília sú dominantnými exportnými partnermi Čilskej republiky.¹¹⁸ Celkový vývoz Čilskej republiky, ktorý sme zaznamenali v grafickom

¹¹⁴ NOEDEA. Country profile Chile: Economic and Political Overview. April 2021. [online] Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/chile/economical-context>

¹¹⁵ OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

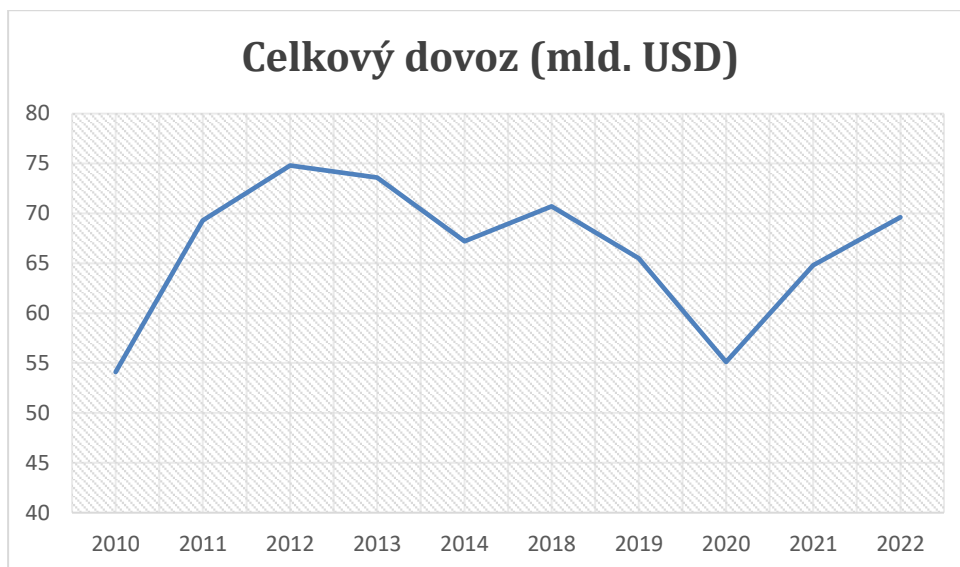
¹¹⁶ HAMRO-DROTZ, Filip. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahu medzi Európskou úniou a Čile“. In: *Úradný vestník Európskej únie* [online]. 22.5.2012, 5 s. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF>

¹¹⁷ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

¹¹⁸ OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

vyjadrení možno považovať aj napriek miernemu poklesu počas krízy COVID-19 za relatívne ustálený.

Graf 5: Vývoj importu v Čile počas prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru

Zdroj: OEC¹¹⁹

Na importe krajiny sa najvyššou mierou v súčasnosti podieľa ropa s podielom 13,2 %, ďalej dominujú palivá a mazivá s podielom 10,4 %. Osobné automobily, chemikálie a liečivá, mobilné telefóny, uhlie sú taktiež významné importné komodity.¹²⁰ Dominantnými partnermi Čilskej republiky v rámci importu sú Čína, Spojené štáty americké, Brazília, Nemecko a Argentína.¹²¹ Import Čile zaznamenaný v grafickom vyjadrení je po raste z roku 2010 na rok 2011 počas oboch funkčných období Sebastiána Piñeru stabilný. Možno pozorovať pokles v roku 2020, kde sa import znížil na úroveň 55,1 miliárd USD kvôli uzavretí krajiny počas pandémie COVID-19 a tým klesol takmer na úroveň importu z prvého roku prvého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru. Avšak predikcie ponúkané Medzinárodným menovým fondom nám poukazujú opätovný nárast dovozu v nasledujúcom období rokov 2021 a 2020.

¹¹⁹ OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

¹²⁰ MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

¹²¹ OEC. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

Obchodná politika Čile sa počas obidvoch funkčných prezidentských období Sebastiána Piñeru zameriavala na podpísanie čo najväčšieho počtu dohôd o voľnom obchode. Za najvýznamnejšie možno považovať obchodné dohody so združeniami NAFTA, EFTA, Mercosur a krajinami dominujúcimi na medzinárodnom trhu, ako napríklad Japonsko, Čína, Južná Kórea. Významnou je aj Asociačná dohoda Európskej únie a Čile.¹²² Krajina vyvíjala dlhodobé úsilie na vytváranie strategických partnerstiev, ktoré sú zamerané na podporu vzájomných spoločných záujmov, čo sa odzrkadľuje na pozitívnych hodnoteniach krajiny. Aj práve preto je ekonomika Čile je najlepšie hodnotenou ekonomikou Latinskej Ameriky.

Nakoľko bol začiatok druhého mandátu prezidenta poznačený veľmi nízkym rastom hrubého domáceho produktu krajiny a stagnujúcou ekonomikou, cieľom Sebastiána Piñeru bolo zdvojnásobiť ekonomický rast. Zistili sme, že už v roku 2020 kríza COVID-19 negatívne ovplyvnila ekonomický rast krajiny. Hrubý domáci produkt sa v opisovanom roku prudko znížil a vzrástla nezamestnanosť krajiny. Predpokladá sa však opätovný nárast ekonomiky krajiny a to v dôsledku postpandemického oživenia globálnej ekonomiky.¹²³ Z predikcií Medzinárodného menového fondu na rok 2022 však môžeme usúdiť, že cieľ zdvojnásobenie hospodárskeho rastu sa Sebastiánovi Piñerovi nepodari naplniť.

¹²² MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

¹²³ SANTANDER TRADE MARKETS. Chile: Economic and political outline. April 2021. [online] Dostupné na: https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/chile/economic-political-outline?url_de_la_page=%2Fen%2Fportal%2Fanalyse-markets%2Fchile%2Feconomic-political-outline&&actualiser_id_banque=oui&id_banque=0&memoriser_choix=memoriser

Záver

Čile patrí medzi krajiny, ktoré boli dlhodobo zmietané hlbokými politickými, ekonomickými krízami a pokusmi o vytvorenie kvalitnejších politických štruktúr, ktoré by zabezpečili progres a prosperitu tejto prímorskej krajine Latinskej Ameriky. V bakalárskej práci sme sa zamerali predovšetkým na politické a ekonomické aspekty v priebehu dvoch prezidentských období čilského politika Miguela Juana Sebastiána Piñeru Echenique.

Cieľom práce bola analýza a komparácia ekonomických aspektov v priebehu obidvoch mandátov prezidenta. Aby bolo možné stanovený cieľ splniť, v teoretickej rovine sme sa stručne zamerali na politický systém v krajine do roku 1989 a zmeny politického systému po tomto roku. Rok 1989 je považovaný za zásadný medzník v politickom a ekonomickom smerovaní krajiny, pretože v krajine došlo k zásadnému preskupeniu politickej moci. Zmenilo sa smerovanie krajiny a začal sa proces demokratizácie politického systému, ktorý mal výrazný vplyv na vývoj ekonomiky. Poukázali sme predovšetkým na prierez tých historických udalostí, ktoré mali priamy súvis s hospodárskymi, politickými a sociálnymi zmenami v krajine.

Bolo potrebné zamerať sa na politické a ekonomické aspekty počas prvého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru, ktoré boli podľa nášho názoru dôležité z pohľadu zmien na politické a ekonomické rozhodovania v prezidentskom úrade. Tie boli úzko prepojené s riešením následkov zemetrasenia a ním spôsobených hospodárskych škôd, ako obnovenie základných služieb, distribúcia potravín a krízová pomoc. Aj ďalšie rozhodnutia prezidenta môžeme charakterizovať ako snahu o presadzovanie zmien, ktoré smerujú k zvýšeniu hospodárskeho rastu krajiny, posilňovania princípov zahraničnej politiky, vytváraniu strategických dohôd a rozširovaniu integrácie tak, aby to malo pozitívny dopad na hospodársky a sociálny rast krajiny.

Pokračovali sme prierezom základných informácií o politických a ekonomických aspektoch v rámci druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru, kde sme dospeli k záveru, že aj počas druhého prezidentského mandátu sa vláda stredopravého prezidenta opäť zaviazala k reformám krajiny. Zamerala sa na reformu hospodárstva s prioritou podporiť ekonomický rast krajiny v súlade so stimuláciou investícií a tvorbu nových pracovných miest. Následne sme analyzovali, či majú spustené opatrenia vplyv na makroekonomické ukazovatele a s nimi spojený trvalo udržateľný rozvoj krajiny počas prvého prezidentského obdobia. Pokračovali sme analýzou aj počas druhého

prezidentského obdobia, kde sme sa zamerali na makroekonomické údaje od roku 2018 po rok 2020 a na predikcie roku 2021 a roku 2022.

V závere poslednej kapitoly sme sa zamerali na komparáciu, predovšetkým hrubého domáceho produktu, nezamestnanosti, inflácie, exportu a importu krajiny. Zhodnotili sme vývoj makroekonomických údajov za prvé funkčné obdobie v rokoch 2010-2014 a druhé funkčné obdobie za roky 2018-2022. Porovnali sme jednotlivé prezidentské obdobia a dospeli sme k záveru, že krajine sa pod vedením prezidenta Sebastiána Piñeru ekonomicky darí v oboch funkčných obdobiach. Avšak jeho ciele na zdvojnásobenie ekonomického rastu počas druhého prezidentského obdobia zostanú pravdepodobne nenaplnené a to najmä v dôsledku negatívnych dopadov pandémie COVID-19 rast hrubého domáceho produktu a pokles nezamestnanosti

Našou snahou bolo splniť nami stanovené ciele, ktorými bola analýza a komparácia ekonomických aspektov prvého a druhého prezidentského obdobia Sebastiána Piñeru. Máme za to, že stanovené ciele sa nám naplniť podarilo. Na základe nami zistených, opísaných a analyzovaných údajov, ktoré sa týkajú politických a ekonomických aspektov obidvoch prezidentských období Sebastiána Piñeru môžeme konštatovať, že v krajine boli zaznamenané viditeľné pozitívne výsledky predošlých prezidentových rozhodnutí, ktoré majú vplyv na oživenie a dosiahnutie pokroku v modernizácii Čilskej republiky. To vedie k stabilite demokratického systému v krajine a prispieva k dosiahnutiu medzinárodnej prestíže krajiny.

Zoznam použitej literatúry

ALBUJA, Julio Alejandro - MERINO, Leonardo Javier. Analysis of the Competitive Factors of Businesses in Chile. In: *Revista Espacios*. 2017, 8 s. ISSN 0798 1015. Dostupné na: <https://www.revistaespacios.com/a17v38n29/a17v38n29p11.pdf>

ANIMAT, Cristóbal, et al. The Political Economy of Productivity: The Case of Chile. 2020, 64 s. <<https://publications.iadb.org/publications/english/document/The-Political-Economy-of-Productivity-The-Case-of-Chile.pdf>>

BACULÁKOVÁ, Kristína. *Čile počas druhého prezidentského mandátu Sebastiána Piñeru*. [elektronický zdroj]. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2019. 357 s. ISBN 978-80-225-4627-0. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/konferencie-virt/2019/Zborn%C3%ADk_Virt_2019.pdf

BENEDIKTER, Roland - ZLOSILO, Migual - SAEGER, Corinna. Piñera's Second Term: Can he revive Chile?. [online]. Routledge, Taylor & Francis Group LLC, December 2018, 12 s. ISSN: 0577-5132. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/329876179_Pinera's_Second_Term_Can_He_Revive_Chile

BENEDIKTER, Roland et al. Chile: The Midlife Crisis of Michelle Bachelet's Second Term. Are Bachelet's „Policies that Change Cultures“ Reaching Their Premature End? : The Rise and Decline of Chile's Reform Agenda. [online]. In: Council on Hemispheric Affairs. 2016. [03.03.2021]. Dostupné na: <https://dbn.flb.myftpupload.com/wp-content/uploads/2016/05/Chile.-The-Midlife-Crisis-of-Michelle-Bachelet%e2%80%99s-Second-Term.-Are-Bachelet%e2%80%99s-%e2%80%9cPolicies-that-Change-Cultures%e2%80%9d-Reaching-Their-Premature-End2.pdf>

BRIONES, Sebastián – DOCKENDORFF, Andrés. Continuidad y cambio en la política exterior chilena en el gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). [online] In: *Estudios internacionales*. Santiago : Estud. int. (Santiago, en línea), 2015, roč. 47, č. 180 [14.03.2021]. ISSN 0719-3769.

BRITANNICA. Sebastián Piñera: president of Chile [online]. 27. 11. 2021 [12.03.2021]
Dostupné na: <https://www.britannica.com/biography/Sebastian-Pinera>

BUREAU, Jean-Christophe, et al. Evaluation of the economic impact of the trade pillar of the EU-Chile Association Agreement. 23.03.2012, 282 s. [online] Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/august/tradoc_149881.pdf

CASTIGLIONI, Rossana – KALTWASSER, Cristóbal Rovira. Introduction: Challenges to Political Representation in Contemporary Chile. In: *Journal of Politics in Latin America : Political Representation in Contemporary Chile*. GIGA German Institute of Global and Area Studies, Institute of Latin American Studies and Humburg University Press, 2016, roč. 8, č. 3, s. 3-24. ISSN: 1866-802X.

CAVIEDES, César N. Elections in Chile : The Road toward Redemocratization. London : Lynne Rienner Publishers, 1991. 156 s. ISBN 1-55587-218-2.

CIDOB, 2018 [26.02.2021]. Dostupné na: http://www.cidob.org/es/documentacion/biografias_lideres_politicos/america_del_sur/chile/michelle_bachelet_jeria

ECHENIQUE, Piñera Sebastián. Programa de Gobierno 2018-2022. [online]. 11.6.2018, 193 s. Dostupné na: <https://siteal.iiep.unesco.org/pt/bdnp/185/programa-gobierno-2018-2022-sebastian-pinera-echenique-construyamos-tiempos-mejores-chile>

FRÜHLING, Hugo. Políticas públicas en materia Seguridad Ciudadana durante el Gobierno de Sebastián Piñera (2010-2014). In: *Política : Revista de Ciencia Política*. Santiago: Pontificia Universidad Católica de Chile, Instituto de Ciencia Política, 2011, roč. 49, č. 2, s. 113-129. ISSN 0716-1077.

GADIESH, Orit – MACARTHUR, Hugh. Private equity : Lekcie a ponaučenie platné pre akúkoľvek firmu. Bratislava : Kasico, a. s., 2011. 142 s. ISBN 978-80-8109-179-7.

GAMBOA, Ricardo – SEGOVIA, Carolina. Las elecciones presidenciales y parlamentarias en Chile, diciembre 2005 – enero 2006. [online]. In: Revista de Ciencia Política (RCP). Clarivate Analytics. Journal Citation Reports, 2006, roč. 26, č. 1, s. 84-113. ISSN 0718-090X. Dostupné na: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-090X2006000100005

HAMRO-DROTZ, Filip. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahu medzi Európskou úniou a Čile“. In: *Úradný vestník Európskej únie* [online]. 22.5.2012, 5 s. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0141:0145:SK:PDF>

HARBICHOVÁ, Tereza. Účinky volebního systému Chile a jeho vliv na stranický systém. In: *Politologický časopis/Czech journal of political science*. Brno : Masaryk University/Faculty of Social Studies, 2010, 2, s. 146-168. ISSN 1211-3247

INTERNATIONAL MONETARY FUND. Chile [online]. [15.04.2021] Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/CHL>

INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION. Chile: Country Commercial Guide. 2021. [online] Dostupné na: <https://www.trade.gov/knowledge-product/chile-trade-agreements>

JOHNSON, John. Chile [online]. 02.03. 2021 [01.02.2021] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Chile>
LAC-country-fact-sheet-Chile.pdf

MAYER, Peter. Chile: Political and Economic Conditions and U.S. Relations. Congressional Research Service, 02. 03. 2010. 17 s.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomická informácia o teritóriu Čilská republika: Všeobecné informácie o krajine. 2020, 10 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8Cile+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

NAUDON, Alberto – VIAL, Joaquín. The evolution of inflation in Chile since 2000. In: *Inflation mechanisms, expectations and monetary policy: Monetary and Economic Department* [online]. Basel : Bank for International Settlements, November 2016, roč. 1, č. 89 [03.04.2021]. ISSN 1682-7651.

NAVIA, Patricio – PERELLÓ, Lucas. One-night stands and long-term commitments: Presidential approval for Sebastián Piñera in Chile, 2009-2014. [online]. In: *Revista de Ciencia Política (RCP). Clarivate Analytics. Journal Citation Reports*, 2019, roč. 39, č. 1, s. 49-73. ISSN 0718-090X. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/332778681_One-night_Stands_and_Long-term_Commitments_Presidential_Approval_for_Sebastian_Pinera_in_Chile_2009-2014

NOEDEA. Country profile Chile: Economic and Political Overview. April 2021. [online] Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/chile/economical-context>

OECD. Chile. [online]. [06.04.2021] Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chl>

OECD ECONOMIC SURVEYS. Chile: The Overview. In: *OECD Economic Surveys* [online]. February 2018, 66 s. Dostupné na: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Chile-2018-OECD-economic-survey-overview.pdf>

OECD. Responsible Business Conduct Country Fact Sheet: Chile. In: *OECD Responsible business conduct* [online]. 2020, 20 s. Dostupné na: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC->

ROMÁN, Téllez Constanza. 100 days of Piñera: in pursuit of unity in Chile. In: *Developing ideas LLORENTE & CUENCA* [online]. Santiago de Chile, July 2018, s. 2-16. Dostupné na: https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2018/07/180726_DI_Pi%C3%B1era_ENG.pdf

SANTANDER TRADE MARKETS. Chile: Economic and political outline. April 2021. [online] Dostupné na: https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/chile/economic-political-outline?url_de_la_page=%2Fen%2Fportal%2Fanalyse-

markets%2Fchile%2Feconomic-political-
outline&&actualiser_id_banque=oui&id_banque=0&memoriser_choix=memoriser

SCHMIDT-HEBBEL, Klaus. Chile's Economic Growth. [online]. In: Cuadernos de Economía. 2006, roč. 43, č. 5, s. 5-48. ISSN 0717-6821. [03.03.2021]. Dostupné na: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0717-68212006000100001

THE CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Chile: An Overview. [online]. June 2020, 3 s. Dostupné na: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10880.pdf>

TVERVAD, Jesper. Chile: the government struggles to implement its reform programme. Belgium: European Union, April 2019. 50 s. ISBN 978-92-846-4803-0.

ULRICH, Dave – SMALLWOOD, Norm – SWEETMAN, Kate. Kód lídrov : Päť pravidiel úspešného riadenia. Bratislava : Kasico, a. s., 2010. 149 s. ISBN 978-80-8109-122-3.

UNDURRAGA, Tomás. Neoliberalism in Argentina and Chile: common antecedents, divergent paths. In: *Revista de Sociologia e Politica*. Curitiba, Brasil: Universidade Federal de Paraná, 2015, roč. 23, č. 55, s. 11-34. ISSN: 0104-4478.

WEBBER, Frances. The Pinochet Case : The Struggle for the Realization of Human Rights. *Journal of Law and Society* [online]. [20.01.2021] Dostupné z: http://pics3441.upmfgrenoble.fr/articles/auth/the_pinochet_case.pdf

ZÁRATE, Roberto Ortiz. Chile : Presidenta de la República (2006-2010, 2014-2018); Alta Comisionada de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (2018-) [online].